

III.EVREI

10 febr.'38 –iun.'40

III.EVREI.....	1
10 febr.'38 –iun.'40.....	1
-----	4
Guvern Miron Cristea - I -10 febr.- 30 mart.'38.....	4
-----	4
Guvern Miron Cristea - II -30 mart.1938 - 31 ian 1939.....	4
-----	4
1.)Statistici,anchete:revizuirea cetățeniei evreilor ,18 mai 1938.....	4
▫Decretele cetățeniei.....	4
▫18 mai .Ancheta privind revizuirea.....	5
/Evrei intrați în România după război.....	5
A.Revizuirea . Cereri din Listele de naționalitate /Cereri din Registrul drepturilor.....	5
B. Tablou : evreii revizuiți , pe provincii și procente	5
C.) Cereri de revizuire : admise , respinse , soluționate.....	5
▫ Concluziile revizuirii.....	5
▫ Evrei intrați în România după război.....	6
2.)Revizuirea cetățeniei evreilor , 1 -5 iun. '38.....	6
3.)R Crutzescu, problema evreească la Liga Națiunilor ,20, 21 iun.'38.....	6
▫ Problema evreească din Europa centrală și răsăriteanuă.....	6
▫ Problema emigrării la Societatea Națiunilor.....	6
▫Conferințele Uniunii Internaționale pentru Societatea Națiunilor.....	7
▫ Concluzii . program pentru emigrarea evreilor.....	7
4.)W.Filderman ,Memoriu , 4 iul.'38.....	7
▫ Legea revizuirii cetățeniei.....	8
▫ Neconstituționalitatea legii Goga.....	8
▫ Greutatea procurării actelor.....	8
▫ Respingeri discriminatorii la cetățenie	8
▫ Consecințele legii pentru respinși.....	9
4.)W.Filderman , Memoriu /statistică : evrei fără cetățenie ?! / 7 iul.'38.....	9
▫ Probleme demografice controversate	9
▫ Sporul demografic.....	9
▫ Sporul refugiaților.....	9
5.)R.Crutzescu,conf. de la Evian, problema evreească , 6-15 iul.'38.....	10
▫Conferința de la Evian.....	10
Comnen către Crutzescu / 8 iul.'38 /.....	10
▫ Teza românească :colonizarea evreilor.....	10
Crutzescu către Comnen / 14- 15 iul.'38 /.....	10
▫ Teza Condehove: Palestina + Rhodezia.....	10
Disensiuni evreești.....	10
▫ Cercetarea țărilor de emigrare.....	11
▫ Concluzie : stat evreesc.....	12
6.)dr.W.Filderman , <i>Memoriu ,Legea ptr revizuirea cetățeniei</i> ,16 iul. '38.....	12
▫Aplicarea legii :mari abuzuri.....	12
7)Institut Internațional ptr. studiul problemei evreești ,iul.aug. '38.....	12
Corespondență Miron Cristea –Cesianu.....	12
8.)dr.W.Filderman , <i>Memoriu</i> către ministr.Învățământului, 26 iul.'38.....	13
/Manuale și cărți antisemite.....	13
9.) Poliția de Siguranță către Ministerul de Externe ,27 iulie'38.....	13
/Centre de pregătire agricolă și tehnică.....	13
/Cursuri de I.ebraică și engleză.....	13

10.)Acordul de la Bled , 21-23 aug.'38.....	13
/Chestiunea israelită.....	14
11.)Liga Națiunilor : România pune în discuție problema evreească , sept.-nov.'38.....	14
/Demersul lui Comnen.....	14
/Demersul lui Cretzianu.....	14
12.)Situția revizuirii cetățeniei evreilor , oct.'38.....	14
13.)C.Titel-Petrescu ,Problema refugiaților evrei din Europa ,25 nov.'38.....	14
/Inițiativele engleze.....	14
14.a.)G. Alexeanu,Suceava ,Decizie de interdicție ptr. evrei ,1 dec.'38.....	15
▫Deciziune ,1 dec.1938.....	15
14.b)Memoriu -protest contra interdicției folosirii l.idiș ,1938.....	15
#Interzicerea l.idiș în Bălți ș. a.....	15
15)N.Comnen , Comunicare, 2 dec.'38.....	15
▫Necesitatea rezolvării problemei evreești.....	16
▫Crearea unui stat evreesc.....	16
b)Răspunsul cancelariilor.....	16
-Zamfirescu / Legația din Roma / 6 dec.'38.....	16
-Ghika / Legația din Londra / 6 dec.'38.....	16
-Radu Irimescu / Washington / 7 dec.'38.....	16
-Cruțescu / Liga Națiunilor , Geneva, 13 dec.'38.....	17
-Legația din Țările de Jos / Haga / 13 dec.....	17
-Gr.Niculescu -Buzești / Stocholm / 14 dec.'38.....	17
-Popescu -Pașcani / Moscova / 14 dec.'38.....	17
-R.Bossy / Budapesta / 16 dec.'38.....	17
-Al Telemaque / Ankara / 23 dec.'38.....	17
-R.Franasovici / Varșovia / ? dec.'38.....	17
16.)dr.W .Filderman , <i>Memoriu</i> către Armand Călinescu ,21 dec.'38.....	18
▫Chestiunea evreească soluționată?.....	18
▫ Rasismul german și italian.....	18
▫Presa antisemită română.....	18
▫Statisticile imigrări - emigrări.....	19
▫ Încotro să emigreze evreii ?.....	19
▫ Cazul Alexianu (Suceava).....	19
▫ Concluzie : pericol de război civil.....	19
17)Emigrarea evreilor din România ,25 dec.'38.....	20
/Emigrări în Palestina.....	20
/Localitățile de recrutare.....	20
18.)Gr.Gafencu continuă demersurile lui Comnen, 26 dec.'38.....	20
/Răspunsul și inițiativele lui Beck.....	20
*Anexă:evrei în țări europene.....	20
19.)Gr.Gafencu (expozeu radio) :principiile politicii externe , 31 dec.'38.....	20
▫ Problema Minorităților.....	20
▫Chestiunea evreească.....	21
▫Comisariatul General al Minorităților.....	21
.....	21
Guvern Miron Cristea - III -1 febr.'39 -6 martie'39.....	21
Guvern Armand Călinescu -IV -7 mart -21 sept.'39.....	21
-Silviu Dragomir-ministru de Stat pentru Minorități (continuă).....	21
.....	21
20 .a) <i>Decret-lege</i> ptr dobândirea și pierderea naționalității române, 1 febr '39.....	21
20.b)Acțiuni diplomatice românești ptr.rezolvarea problemei evreești ,ian.'39.....	21
-Vespasian Pella ,Haga.....	21
-general Drăgănescu , America latină, ian'39.....	22
-George Valentin Bibescu :în Africa,în căutarea unei colonii.....	22
21.)Gr.Gafencu către ambasadele și legațiile României ,9 mart.'39.....	22
/Dezlegarea problemei evreești.....	22

/Identitate între teza polonă și română.....	22
22.)R.Crutzescu ,Raport :situația evreilor din România, 24 ian.'39.....	22
-Scrisoarea lui Comnen (20 nov.'38).....	22
-Scrisoarea lui Skylstad (23 ian.'39).....	22
-Memorandum Comit.Mond Evreesc (15 ian.'39).....	22
23)Consil.Superior al Org.sioniste din România, Memoriu , 6 febr.'39.....	23
Dr.I.Niemirower, dr.M.Cotic, av.M.Wessmann.....	23
▫Pledoarie ptr. emigrarea în Palestina.....	23
/Impasul tratatelor anglo-evree-arabe.....	23
/Interesul României.....	23
24.)Memorandumul guvernului român în problema evreească ,12 martie'39.....	23
/Istoricul prezenței evreilor în România.....	23
/Emanciparea evreilor.....	23
/Problema evreească actuală.....	24
/Situația , în procente ,pe regiuni și medii.....	24
/Mișcarea antisemită.....	24
/Propunerea guvernului român: stat veritabil evreesc.....	24
25.)Rezerve privind co-implicarea Germaniei, 3,12 mai'39.....	24
-Cruzescu:Memornadum nepredat la Berlin.....	24
-Gafencu:să nu reamite memorandumul.....	25
26.)Acțiuni și rapoarte diplomatice românești , febr.-mai '39.....	25
*Alfred Rosenberg : "soluționarea" problemei evreești , 8 febr.'39.....	25
*Propunerile org. sioniste din America și Anglia , 21 febr.'39.....	25
▫Consil.Uniunii Internaț.a Asociațiilor ptr Soc.Naț,25-26 febr.'39.....	25
/Ion Pillat și baron Josika , reprezentanți ai Asociațiilor din România.....	25
/Chestiunea evreească.....	26
▫VV Tilea către Gr.Gafencu , 9 martie '39.....	26
*Vaporul "Assimi" –transport de evrei din România , 2-11 apr.'39.....	26
▫Organizarea și condițiile emigrării , mart,apr.'39.....	26
*Arabii și problema Palestinei.....	26
*Proiect de emigrare a evreilor în Paraguay.....	26
27.)Armand Călinescu realizează programul Gărzii prin mijloace "civilizate ".....	27
Formula lui Călinescu.....	27
Demersul lui Aristide Blank.....	27
▫Proiectul financiar discutat.....	27
Dilema sioniștilor.....	27
Asasinarea lui Călinescu.....	28
1-3 sept.'39.Declanșarea războiului.....	28
▫Ocuparea Poloniei.....	28
▫Asasinarea lui Armand Călinescu.....	28
28)Refugiați polonezi-evrei ,sprijiniți de org. sioniste din România , sept-oct.'39.....	28
/Acordare de certificate de emigrare în Palestina.....	28
29)I.P.Prundeni : "Momentul Filderman " , 19 dec-'39.....	28
/Filderman:comunitatea evreilor din România , cea mai mare din Europa.....	28
*Notă :statistică :evreii din România 1939/1940.....	28
-----	29
Guv. Gh.Tătărescu –24 nov.39-iul.'40.....	29
-----	29
30 a)28 nov.Gh.Tătărescu ,cuvântare radio-difuzată	29
/Înlesnirea unei emigrări metodice a elementului evreesc nebaștinaș.....	29
30 b)Din activitatea comunităților evreești ,ianuarie iunie-1940.....	29
a)9 ian.'40.Ședința Comitetului Executiv ,al UCE 9 ian.'40.....	29
/Ajutorarea concentrațiilor.....	29
/Comunitățile să subscrie la bonurile de înzestrare ale armatei.....	29
b)4 febr.'40 .Congresul UCE.....	30
▫Filderman –cuvântare.....	30

/Omagiu dinastiei regale.....	30
/Împrumutul de înzestrare a armatei.....	30
/Lacunele legii revizuirii cetățeniei.....	31
/Elogiul rabinului Niemirower.....	31
/Alegerea șef-rabinului din Vechiul Regat.....	31
▫Pagină nouă în viața cultului mozaic.....	31
-Șef-rabinul =instituție directivă.....	31
▫Dr.Alexandru Șafran , cuvântare la alegerea ca rabin.....	31
*dr.Al Șafran –Bacău.....	31
c)febr.-mai.'40.Din activitatea UCE din Vechiul Regat.....	31
▫Ordinul de interzicere a strângerii de fonduri de către org. sioniste ,12 febr.'40.....	32
*Jewish Agency=organiz.reconstrucției Palestinei.....	32
/Anularea ordinului , 18 febr.....	32
/Acțiuni și "probleme" la UCE.....	32
d)apr.-mai'40.Demersuri pentru colaborarea Comunităților pe țară.....	32
▫10 apr.'40.Reprezentanță a evreilor din România?.....	32
▫14 mai.'40 Regulamentul Federației Uniunilor de Comunități Evreești din România.....	32
/Riturile cultului mozaic :.....	33
/Organizația de bază :Comunitatea.....	33
/Art.31.Marile sărbători.....	33
▫mai '40 ?Statutul Federațiilor Uniunilor de Comunități Evreești.....	33
▫23mai '40.Isaac Peltz către Filderman.....	34
/Strâmtoarea materială a scriitorului.....	34

Guvern Miron Cristea - I -10 febr.- 30 mart.'38

Guvern Miron Cristea - II -30 mart.1938 - 31 ian 1939

1.)Statistici,anchete:revizuirea cetățeniei evreilor ,18 mai 1938

(Arh. MA E , fond Conferința Păcii, Problema evreească, f. 78- 81)

[LD : din această **neclarificare de situație**, au izvorât ulterior toate **speculațiile statistice** privitoare **la numărul exact al evreilor în momentul declanșării celui de-al doilea război mondial**,

, și, prin consecință , **a evreilor dispăruți în holocaust** , de care s-ar face vinovată România .

La aceasta , trebuie avut în vedere și faptul că, la încheierea Tratatelor de pace de după primul război mondial, **României i s-a impus luarea în considerație a variantei statistice existente la 1919**

(deci după marea vânzoleală a celor 5 ani de război !) , **și nu cea existentă în 1914 .**

La aceasta , adăugându-se **marile bulversări din perioada premergătoare** și din timpul cel de-al doilea război mondial - 1940 , pierderea Basarabiei, Bucovinei, Transilvaniei de nord-vest ;

1941 -recuperarea lor ;1944 pierderea lor - și **lipsa unor statistici privind soarta evreilor** pe timpul anexării sovietice sau maghiare , **s-a ajuns** la acele **cifre controversate sau contestate** , de o parte sau alta .Aici, spre ex, unul din episoadele privind problema... care , nu întâmplător,a devenit "**piesă de dosar**" **în tratativele de pace din 1947 !**]

▫Decretele cetățeniei

Rezultatele anchetei din 18 mai 1938 cu privire la **revizuirea cetățeniei** ,făcută cf **Decretului -lege nr.169 , din 22 ian.1938** (apărută în .M.Of .nr 18 / 1938)

Decretul-lege a prevăzut două categorii de revizuirii :

- 1) Revizuirea înscrișilor în **listele de naționalități** în provinciile alipite ;
 2) Revizuirea celor înscriși în **registrele de acordare a drepturilor cetățenești**,
 cf. Decret-lege nr. 2085 / 1919 , din Vechiul Regat

☞18 mai .Ancheta privind revizuirea

/Evrei intrați în România după război

A.Revizuirea . Cereri din Listele de naționalitate /Cereri din Registrul drepturilor

Provincia	Listele	%	Registrul	%	Total	%
I. Moldova	2.854	13	26.850	87	29.704	14,50
II Muntenia	1.665	10	15.101	90	6.766	8,05
III Oltenia	539	45	613	55	1.152	0,56
IV Dobrogea	38	9	361	91	399	0,13
Total Vechi Regat	5.096	10	42.925	90	48.021	
V. Basarabia	48.628	92	4.220	8	52.848	25,21
VI Bucovina	30. 878	79	8.281	21	39.159	18,70
VII Ardealul	30.237	98	607	2	30.844	14,81
VIII Banatul	7.675	99,9	9	-	7.684	3,72
IX Criș.Maram.	28.457	96	1.203	4	29.660	14,32
Total Transilvania	66.569	97,30	1.809	2,70	68.188	-
Provincia	Listele	%	Registrul	%	Total	%
TOTAL ROMÂNIA	151.171	74,50	57.045	25,50	208.216	100

B. Tablou : evreii revizuiți , pe provincii și procente .

Provincia	Capi fam reviz	Membri fam reviz.	Populația /1 iun.1934	Procent / 1.000 locuitori
1. Moldova	29.704	148.520	2.723.667	54 la mie
2. Muntenia	16.766	67.064	4. 471.359	15
3. Oltenia	1.152	4.608	1. 660. 732	1
4. Dobrogea	399	1.596	912. 538	1
Total VRegat	48.021	221.788	9. 768.296	18 la mie
5.Basarabia	52.848	264.242	3.128.224	81 la mie
6. Bucovina	39.159	195 796	914.941	214 la mie
7.Ardealul	30.844	138.600	3.420. 546	23 la mie
8. Banat	7.684	23.061	940.467	25
9. Crișan.Marm	29.660	118.740	1.463.677	80 la mie
Total Transilv.	66.188	280.441	5.824.690	43 la mie
Total România	208.216	280.270	19.646.151	49 la mie

C.) Cereri de revizuire : admise , respinse , soluționate

Provincia	Admise	%	Respinse	%	Soluționate	%
V.Regat	12.118	50,50	11.826	49,50	23.944	100
Transilv.	21.241	57,60	15.765	42,40	37.006	100
Basarabia	15.491	54,90	12.648	45,10	28.149	100
Bucovina	3.372	47,50	3.713	52,30	7.085	100
ROMÂNIA	52.222	54,27	43.962	45,63	96.184	100

Ancheta 18 mai '38

☞ **Concluziile revizuirii**

(f. 81)

Numărul celor rămași definitiv în **Registrul de cetățenie** , până la 1 iunie 1938 , a fost de **26.716 capi de familie** și de **108.864 de membri** , ceea ce reprezintă **doar 25% din**

evreii revizuibili / Cererile de revizuire au cuprins un număr mare de evrei ;
/ Din cei cercetați (revizuiți) , s-a închis procedura doar la 54 % din revizuibili ;
/ **Evrei rămași definitiv cetățeni români 26.716 capi de familie 108.864 mebri de familie**

/ **Evrei care urmează să fie revizuiți 181.500 capi de familie 654.190 membri**

ss dir. statisticii judiciare (Ministerul de Justiție)

////////////////////////////////////

Vespasian Pella /, ministr.la Haga / '38

▫ **Evrei intrați în România după război**

Într-un Raport, Pella spunea că autoritățile competente din țară, indică nr. de **100 - 150.000 evrei intrați în țară după terminarea războiului**. Dar cifra este greu de obținut , lipsind datele exacte

Revizuirea cetățeniei / mai'38

2.) Revizuirea cetățeniei evreilor , 1 -5 iun. '38

Ministerul Justiției .Serviciul Statistici judiciare .

(Arh.MAE , Fond Conf.Păcii, Probl Evreească , f. 72)

Tablou Situația celor supuși revizuirii

Provincia	Capi fam.revizuibili	Revizuiți până la 1 iun.'38	Capi de fam. Membri de familie		
			Majori	Minori	Total
Vechiul Regat	49.225	9.983	24.265	5.131	29.396
Transilvania	68.557	10.647	25.675	6.497	32.172
Basarabia	59.207	7.151	21.558	4.797	26.355
Bucovina	43.957	663	1.438	240	1.678
Total România	220.946	28.444	72.936	16.665	89.601

////////////////////////////////////

Ministerul de Interne către Ministerul de Externe , 17 iunie '38

(Arh.MAE , Fond 71 / 1920-1944 , Dosare speciale , Vol. 374 , f. 43)

Până la 5 iunie 1938 , **au introdus cereri de revizuirea cetățeniei 165.912 evrei** ,

dintre care au fost **admiși 40.858** și **respinși 25 .344**

Revizuirea cetățeniei / 1, 5 iun.'38

3)R Crutzescu, problema evreească la Liga Națiunilor ,20, 21 iun.'38

(Arh.MAE , fond 71 / 1920 -1944 ,Dosare speciale , vol 374 , f.39- 44)

Comnen - Crutzescu7 20 iun. (Geneva)

Comnen - Crutzescu/ 20 iun. (Geneva)

▫ **Problema evreească din Europa centrală și răsăriteanuă**

"Cu prilejul ultimei sesiuni a Consil. Soc. Naț , el a rugat pe dl Avenol și Abraham să studieze chestiunea evreească în Europa Centrală ,din p.d.v. constructiv și să ne informeze ce sorți de izbândă va avea inițiativa noastră .Guvernul României consideră **problema de o importanță considerabilă** .

Crutzescu către Comnen / 21 iun.'38

▫ **Problema emigrării la Societatea Națiunilor**

DI Avenol i-a declarat în acea zi că **privește cu simpatie interesul României pentru problema evreească**. Dar , cum a raportat în Memoriul din 13 iunie, **nu este în măsură să comunice un p.d.v. până nu se va întâlni cu dl Stoppani de la Varșovia .**

Stoppani a fost însărcinat de secretarul general al Ligii Națiunilor să culeagă date și informații

din Polonia . Avenol asigură pe Comnen de sprijin.

DI Abraham zice, cu regret , că nu s-a mai ocupat de problemă ,fiind foarte sceptic în izbânda propunerii .El spune că până nu va fi o țară dornică să primească pe evrei ,chestiunea nu se poate pune . El este pesimist și cu Conferința de la Evian .
Crutzescu către Comnen / 21 iun.'38

«**Conferințele Uniunii Internaționale pentru Societatea Națiunilor**

Două întruniri internaționale , vor da , poate, impulsul spre aceasta .**Conferința** Uniunii Internaționale ptr. Societatea Națiunilor de la **Copenhaga** (3 iul.'38) ,care are la ordinea de zi , **la cererea Poloniei**,proiectul unei **Conferințe Internaționale pentru studierea problemei emigrării evreești** .

Organizațiile israelite au acceptat , în principiu, ideea, **cu următoarele 3 condiții** :

- 1) **Evreii** să se bucure , în patriile actuale, de **egalitate în drepturi** ;
- 2) **Organizațiile evreești** să fie **reprezentate la conferințe** ;
- 3.) Conferința să militeze pentru **emigrarea în Palestina** .

Dacă la Copenhaga lucrurile vor merge bine, **se va convoca și cealaltă Conferință** ,în care **Anglia și SUA** , **țările de emigrare și cele de imigrare** , organizațiile israelite vor discuta , pentru prima oară , problema așezării evreilor .

A doua întrunire așteptată este **Conferința de la Evian** (6 iul.'38) ,

care are ca subiect **găsirea unor țări de imigrare pentru evreii din Austria și Germania** .

Conferința este **pusă la cale de Roosevelt** și are în program **să rezolve, în 4 ani** ,

situația a 40-50.000 evrei pe an :

20.000 în SUA ;10.000 în Palestina 10.000 în țările latino-americe ; 7.000 pentru refugiații " arieni" .Acest program **va fi finanțat nu numai de evrei**, dar și de **o vastă colecție în SUA.Se spune că sunt fonduri considerabile.**

Crutzescu către Comnen / 21 iun.'38

« **Concluzii . program pentru emigrarea evreilor**

A.Omul.Dacă vrem ca evreii tineri să părăsească România, va trebui să-i pregătim :

- Să creăm **un organism central al Emigrării** (ca în Polonia și Japonia)

- **Propagandă intensă** , cu aspect **filo-semit** , în rândul **evreimii sărace** ;

Pregătirea agricolă a lor prin sporirea școlilor "**Hehalutz**" sau similare .

B. Pământul . **Posibilitățile de emigrare** , afară de Palestina, **sunt reduse și îngreunate de atitudinea anti-evrească** a țărilor de emigrare .

Emigrarea în Palestina este singura care **a dat roade** , și ,după crearea statului palestinian , emigrația va reîncepe .

C. Capitalul .Trebuie să știm **câți evrei pot emigra anual** , cu ce pregătire , cu ce capital ,

care sunt **țările de emigrare** . Atunci putem cere **Societății Națiunilor** convocarea unei

Conferințe Internaționale , în vederea creerii unui **Institut de Credit Internațional** .

Crutzescu / Pobl.evreească la Liga Națiunilor / iun.-iul. '38

4.)W.Filderman ,Memoriu , 4 iul.'38

(Cf.**Jean Ancel**, Documents... , vol 1, p. 228 -229)

[**LD** : Nu este specificat ministrul Presupun că lui **Silviu Dragomir** sau lui **Comnen**

Documentele de sorginte evrească - pe care eu nu le-am avut la simpozionul de la Ierusalim din 1985 - uneori completează și confirmă p.d.v. oficial românesc, alteori sunt în contradicție flagrantă . Din păcate , tema este **neresolvată istoriografic** și continuă a fi expusă în două variante paralele. De aceea mă simt obligată să dau câteva doc.din vol. Ancel .

Acesta doc. are ștampila "**The American Jewish Comitee Library**" ,ceea ce înseamnă că **Filderman le-a trimis o copie**]

W Filderman / 4 iul .'38

București, 4 iul '38 ,

D-le ministru ,

▣ Legea revizuirii cetățeniei

" Informațiile și reclamațiile primite , numeroasele sesizări dureroase, îl obligă să-i comunice câteva fapte privind Legea revizuirii cetățeniei evreilor, care este aplicată [-----] pentru a se lua măsuri de a repara grave injustiții.

" El speră mult de la gestul făcut de MSRegele

Ex. cazul lui **Haim Scortzoanu** (Găești) -contingent 1918 - care a făcut războiul până la retragerea în Moldova [1916 / '17] **a fost decorat , dar a neglijat în 1919 să dea declarația de naturalizare** și acum se vede în situația de a **i se retrage cetățenia . El a adresat un Memoriu MSR ,șichestiunea s-a rezolvat "** Cum am mai spus și cu alte ocazii , țin să precizez că **nici o dată n-am să înțeleg să sprijin frauduloșii ,dimpotrivă , eu consider că toți acei ce și-au obținut cetățenia pe căi frauduloase , ilegale, au contribuit la complicarea acestei probleme și trebuie privați de drepturile civice, suportând rigorile legii penale.**

W Filderman / 4 iul .'38

▣ Neconstituționalitatea legii Goga

" Remarc că noua Constituție a ratificat Legea privind naționalizarea din Vechiul regat .Această rectificare conduce la abrogarea legii privind revizuirea anterioară [guv.Goga-Cuza]

" Legea revizuirii nu este o lege a revizuirii ci de anulare de drepturi deja câștigate .

Aceasta este o problemă gravă , legea a devenit inaplicabilă , neconstituțională .

"În fond, spre deosebire de Legea din 1919 privind naturalizarea -care nu reclama decât o simplă declarație a celui interesat -spre deosebire de Constituția din 1923 , care a consacrat respectiva lege ,actuala lege de revizuire [1938] cere prezentarea unor probe foarte greu și scump de procurat [-----] în condițiile în care numeroase arhive s-au distrus, s-au ars.

W Filderman / 4 iul .'38

▣ Greutatea procurării actelor

Pe de altă parte , în cursul primei perioade de aplicare a legii , accesul la diverse instituții **a fost strict interzis solicitorilor** , încât după căderea guv.Goga , **evreilor trebuie să li se dea noi termene** și posibilități să-și procure dovezile .

" Dar , în parte , prin lipsa de timp, circumstanțele politice și dificultățile inerente ,**în procurarea de milioane de acte** , într-un timp atât de scurt , presupun luni de zile pentru evreul ce le caută .**Mulți evrei sunt săraci** și nu-și pot permite să-și procure actele .

Așa se explică de ce nu le- au depus :

[**LD în exemplele date de el , din 7531 revizuibili , au depus acte 2930 , iar 4.601 nu !**]

Arad - 31 din 97

Berești - 31 din 107

Bucecea - 194 din 527

Câmpina - 24 din 116

Bucecea - 194 din 527

Câmpina - 24 din 116

Darabani - 280 din 738

Dorohoi - 360 din 1.110

Fălticeni - 437 din 1.150

Hertza - 135 din 503

Hârlău - 263 din 823

Frumușica (P.N) - 955 din 2.497

Tg.Neamț - 200 din 630

slatina - 20 din 56

Nu se poate admite , că 33 % din acești evrei , au venit după război !

[**LD : dar de ce nu se poate admite , având în vedere marile convulsii geo-politice din zonă ?!**
Cu atât mai mult cu cât Filderman nu dă exemple de evrei cu acte frauduloase !]

W Filderman / 4 iul .'38

▣ Respingeri discriminatorii la cetățenie .

a) de ce ... " micile mame " nu pot depune atestatul ?

b) de ce ...copiii din părinți decedați , deși au acte și Codul civil le atestă filiația ?

c.) de ce.... **văduvele de război**, obligate să depună carnetul de pensie?

d.) de ce ... nu este suficientă **proba serviciului militar** , și se mai cere și actul de naștere ?

e.) de ce ... dacă are **proba că nu este " străin "** , nu i se elberează certificatul ?

f.)de ce ... la unii se cere și **numele tatălui ?**

[**înșiră o serie de exemple flagrante : diferență de o literă, de o inițială , neglijarea înscrierii în Liste sau Registru în 1919**]

W Filderman / 4 iul .'38

▣ Consecințele legii pentru respinși

Conform unei Circulare - al cărui rezumat a apărut în presă -rezultă că toți desnaționalizații [respinși la revizuire] vor fi considerați străini ,dar că li se vor acorda unele facilități acelor ce domiciliu în țară înainte de 1916 . [-----]

Administrația municipală a orașului Cernăuți a invitat printr-o Circulară, pe toți **evreii desnaționalizați , să-și lichideze în 14 zile afacerile .Altfel , magazinele lor vor fi închise de poliție !**

W.Filderman / 4 iul.'38

4.)**W.Filderman** , Memoriu /**statistică : evrei fără cetățenie ?!** / 7 iul.'38

(J.Ancel, Documents Vol 1, pag. 235 -238)

[LD : Statistica lui Filderman este mai hazardată , aleatorie .Pe acest gen de statistică s-a ajuns la **paradoxul care indică decimarea evreilor din România** într-un număr ce **nu mai justifică supraviețuirea lor după război**.

Ce vreau să spun ? Că , **dacă pentru momentul 1938** , la revizuirea cetățeniei ,**interesul evreilor era să minimizeze amploarea elementului evreesc existent** , după război, pentru a-și măsura **prețul uman al holocaustului** ,interesul lor a fost **să maximizeze acest număr** .Pentru că , altfel, nu puteau să pună în responsabilitatea României , **mai mulți evrei decât recunoșteau că existau în 1938 !**

Din această judecată dilematică , istoricii români și evrei nu pot ieși ,decât apropiindu-se cât mai mult de spiritul adevărului] .

▣ Probleme demografice controversate .

1.Se afirmă , în general, **că în România sunt 2-3 milioane de evrei** ; Dintre ei, peste **1 milion de refugiați** ;Dintre refugiați, **o parte n-ar fi părăsit țara, deși** li se permisesse să stea cu titlu provizoriu ,iar **o parte au emigrat ilegal**.

În realitate, nu există în România mai mult de 758.000 evrei , în care sunt **incluși și refugiații și cei veniți ilegal**

W Filderman / 7 iul. '38

▣ Sporul demografic

Recensământul indică , după **confesiunea mozaică** ,**4,2 % evrei** ,ceea ce nu depășește **758.000 de persoane**

2. Se reproșează curent evreilor că sunt foarte prolifici .

Statisticile **noilor născuți** , indică o cifră de cca 10.000 (în '34) , 10.000 (în '35)

Statisticile **morților** ,pentru aceeași perioadă , indică 9.178 ('34) , 10.182 ('35)

De aici se poate vorbi de un ascendent de 1.4002 ('34) și 1.150 ('35)

W Filderman / 7 iul. '38

▣ Sporul refugiaților

3.Se pretinde , de asemenea că **mii de evrei au intrat fraudulos în țară**.

Ziarul "**Universul**" a scris că , după **instaurarea regimului rasist în Germania** , **150.000 evreii germani au intrat în România** . În statisticile oficiale ei nu apar.

a) că nr. unguilor germanilor ,etc. a cetățenilor români repatriați ,depășește pe cel al cetățenilor de aceeași origine expatriați ;în timp ce al evreilor cetățeni români expatriați , este mai mare decât al evreilor repatriați .Aceasta se poate verifica în toate continentele unde există **numeroși coloniști evrei originari din România** .

b.) că **nr total al străinilor emigrați** în perioada 1931 -1938 ,este **mult mai mare decât al celor imigrați** .

Filderman / 7 iul.'38

5.)R.Cruzescu,conf. de la Evian, problema evreească , 6-15 iul.'38

(Arh. MAE , fond 71, vol 374)

[LD :încerc să abordez chestiunea cu **luciditate și răspundere** - cum cred că o abordau diplomații români- gândindu-mă la "**costul " tragic cu care au plătit contemporanii mioopia, egoismul, prejudecățile, temporizarea , inerția , neputința, ipocrizia** , care s-au manifestat în această direcție . Așa văd eu problema.

În **istoriografiile paralele** , optica continuă să fie **disjunctivă și etichetată cu particolele** devenite **simboluri doctrinare** : **filosemite** și **antisemite** .Chiar dacă **inițiativa tardivă a colonizării evreilor**, s- a adăugat la șirul **eșecurilor** în materie, ea nu poate fi ignorată .Cine au fost **realii vinovați ai nerezolvării acestei probleme** până în ajunul izbucnirii războiului ? În context , care a fost poziția României ?]

▣Conferința de la Evian

Revista "*Informations de Palestine*" prezintă inițiativa **Conferinței de la Evian- les - Bains interguvernamentală** - la inițiativa SUA - cu scopul de a se ocupa de **organizarea unui ajutor efectiv** pentru **victimele politicii brutale a celui de-al III-lea Reich ,în mare majoritate evrei** . Nu numai evrei din Germania și Austria ,dar și **cei din Europa răsăriteană și centrală , fac față unor presiuni și persecuții** .

Revista publică statistici cu populația evreească din diferite țări .

Pentru România , sunt date **cifre din recensământul din 1930 : 758.226 (4,2 %)**

Comnen către Cruzescu / 8 iul.'38 /

▣ Teza românească :colonizarea evreilor

Să insiste în întrevederi ca lumea **să se ocupe de toți evreii , nu numai de cei din Germania " Cunoașteți teza noastră** , că **numai o decongestionare masivă a elementului evreesc a Țărilor din Europa Centrală , ar putea readuce liniștea și evita noi recrudescențe a mișcării antisemite** , ce se accentuează pe zi ce trece " [-----]

România este gata a participa la **o conferință internațională** care ar căuta

o soluțiune de ansamblu a acestei probleme , fiind dispusă a **face serioase sacrificii** pentru **a ușura colonizarea evreilor în țări unde se găsesc încă enorme teritorii vacante și bogății neexploatate "**

Vorbește de ex. de **Rhodezia** , care ar fi oferit **suprafețe și condiții**

Cruzescu către Comnen / 14- 15 iul.'38 /

▣ Teza Condehove: Palestina + Rhodezia

[LD : **contele Candehove** a distribuit la conferință un **Memorandum** , pledând pentru **colonizarea evreilor în Rhodezia**]

Invitat la un dineu la Palairret , **Cruzescu** s-a întreținut cu **contele Condehove . Kalergi** (care a făcut **o anchetă și propagandă la Londra** privind **colonizarea evreilor în Rhodezia**)

El i-a spus că **așezarea evreilor în Africa** , în **granițele Imperiului Britanic** ,cu concursul **viitorului stat Palestinian** , ar fi **adevărată soluție a problemei evreești** .

Aceasta ar trebui să se facă prin **colaborarea cu Germania, Polonia, Ungaria și România** , și **ar duce la slăbirea mișcărilor antisemite** din respectivele țări .

Disensiuni evreești

Sioniștii sunt conștienți că Palestina este mică .Rhodezia ar fi o completare , **nu o substituire a ideii Palestinei** .Astfel **s-ar putea uni și activitatea tuturor evreilor** - sioniști și antisioniști -și nu ar mai apare problemele de asimilare sau emigrare .

Nu Palestina sau Rhodezia , ci **Palestina și Rhodezia** .

...La 15 iulie, **conferința s-a încheiat** .La 3 august se vor întâlni, din nou, la Londra .

Delegația franceză a promis **să comunice la Quai d'Orsay , punctul de vedere românesc , dar impresia este că Ministerul francez este foarte rezervat.**

Este de aceea necesară colaborarea autorităților românști cu organizațiile evrești de emigrare .

Școlile "Hahalutz " , în loc să fie îngădite , trebuie sporite , pentru a încuraja emigrarea .

În acest scop, Ministerul Muncii trebuie să-și organizeze bine acest departament

▣ Cercetarea țărilor de emigrare

În afară de Palestina ,

1. În America de Sud . Se ocupă " *Jewish Colonization Association* " (JCA) , a făcut colonizări de succes în **Argentina** , o acțiune reușită în **Paraguay** (în 1936 , refugiații evrei din Saare) și acum încearcă ceva în **Brazilia**. JCA are un fond filantropic însemnat , dar **emigrarea în aceste țări este redusă și anevoioasă**

2. Canada, Australia, Noua Zeelandă .

În aceste dominoane , **emigrația este interzisă**. Este rezervată numai pentru cei ce provin din Marea Britanie

3. Rhodezia . **Emigrația evreească este oprită** .

4. Madagascar - **O colonizare masivă nu este cu putință** , deoarece nu sunt pământuri fertile (Cf. răspunsului dat cererilor evreilor polonezi de către fostul guvernator al Madagascarului , Marcel Olivier)

5. Abisinia (Etiopia) La 17 febr. 1938 , agenția italiană " *Informazione diplomatica* " a precizat că **cercurile italiene responsabile socotesc că problema evreească universală se poate rezolva numai prin crearea unui stat evreesc** , dar **nu numai în Palestina** .

Francezii și-au pus întrebarea dacă Ducele nu ar vrea să dea o parte din Abisinia !

La 17 mai 1938, " *Informazione diplomatica* " , vorbește de **negocieri italo-evrești** , la care " s-ar fi conchis " că **patria ancestrală a evreilor - Palestina - nu este singura indicată pentru un stat evreesc** . Un astfel de document , emanând de la cercuri evrești importante , " ar fi fost adresată " la Roma, spre a obține pentru **evreii din Germania, Polonia, România, Ungaria , un nou cămin independent în Africa Orientală** , deoarece sionismul și colonizarea evreilor în Palestina , au dat greș . " Se pare " că **autoritățile italiene nu și-au spus cuvântul** .

De la " *Agenția Evreească pentru Palestina* " " i s-a spus " că **o atare cerere** a fost adresată de o **organizație evreească minoră** , și că Italia " ar fi răspuns NU " , pentru un **stat evreesc între hotarele imperiului italian** .

6. Siria , Libanul . " Pare " bună , pentru vecinătatea cu Palestina. **Însăși guv. francez a declarat** (*Raport* către Liga Națiunilor , 1925) , că după împărțirea marilor terenuri în loturi , **vor rămâne mari terenuri de colonizare** . Atât **Siria** , cât și **Libanul** , au mai cunoscut o **experiență de emigrare masivă** după primul război mondial, cu **creștinii** , în majoritate **armeni** , din **Anatolia** . Totuși și **Siria și Libanul** manifestă o **serioasă prevenție față de emigrarea evreească** , deși au văzut **fericitele rezultate din Palestina** . Dar există serioase forțe de opoziție, grele condiții pentru acceptarea emigrării (capitaluri mari !)

7. Palestina . Nimeni nu se mai îndoește că **colonizarea evreilor în Palestina a fost un succes și că sionismul a reperat , acolo, o victorie** .

Dar :

a) **Suprafața pământului e limitată** .

b) există o **rea-voință a puterii mandatare** .

Guvernul britanic speră ca **atmosfera să se îmbunătățească în Palestina**, după acordul anglo-italian . **Lipsa de teren arabil în Palestina este adevărată** , deoarece Comisia Regală (*Comisia " Peel "* , 1937) a **propus o suprafață prea mică** .

O Palestină mai mare , însă, cum au cerut sioniștii , dacă va fi acordată de noua Comisie tehnică (creată în 1938) , **atunci vor mai putea să se așeze 2-3 milioane de evrei** , și atunci **problema evreească ar fi, în cea mai mare parte , rezolvată** .

Ministrul Coloniilor, **Mac Donald**, este **dinamic și hotărât decât predecesorul** (Homby -Gore)

De vreo săptămână, o **Comisie de experți lucrează** ... și , probabil, în **oct. '38 , Societatea Națiunilor va putea lua în studiu propunerea britanică** la începutul anului 1939 .

Toate semnele sunt că " *mica Palestină* " se va mări , probabil va primi și **Noul Ierusalim** (orașul curat evreu ridicat în afara zidurilor Cetății) i că **sudul Palestinei va rămâne Marii**

Britanii (și nu va fi înglobat Transiordaniei)

" Acest sud al Palestinei - **Negebul** - are o suprafață de **11.000 kmp**, și este **de trei ori mai mare ca statul Palestinei** , propus în partaj .Astăzi pustiu, Negebul a fost sub romani înfloritor, fertil, cu orașe bogate .Dacă se vor face irigații , el va reînvia.

Crutzescu către Comnen 14- 15 iul.'38 /

▣ **Concluzie : stat evreesc**

Din cele toate expuse , reiese că , **dacă un stat evreu are șanse să se creeze**,el va lua ființă în Palestina.Sioniștii văd de pe acum realizată această dorință , dacă vor primi cca 70-80.000 emigranți anual. Ei au proiecte care prevăd cotele anuale , pe țări , anual:

Polonia - 30-35 .000

Germania : 15-20.000

România : 15-20.000

Alte țări : 10.000

Nimic nu se poate face , însă, **până ce proiectul partajului nu va lua ființă** ,și , după aceea, **se va reglementa chestiunea financiară** . **dr.Weizmann** , președ. org sioniste , **este la**

Londra , unde tratează această problemă

Crutzescu / 14-15 iul. 38

6.)dr.W.Filderman, Memoriu ,Legea ptr revizuirea cetățeniei ,16 iul. '38

(Cf. J..Ancel, Documents ,vol 1, pag. 244-246)

[**LD : nu știu cărui ministru i-a fost adresată.Probabil lui Silviu Dragomir sau Armand Călinescu . Textul,este în l.franceză,și este din " The American Jewish Comitee Library "**]

Filderman / 16 iul.'38

▣**Aplicarea legii :mari abuzuri**

În legătură cu legea ptr. revizuirea cetățeniei , își permite să atragă atenția

asupra unor **fapte excepționale de revizuri din Bucovina și Transilvania** .

Din surse f. sigure, **75-80% din cererile de revizuire din Bucovina , au fost respinse** ,deși este recunoscut unanim că **o numeroasă populație evreească trăia în aceste regiuni cu sute de ani înainte de 1916** .În orice caz, **nu se poate pretinde că 75-80 % din locuitorii evrei au emigrat în Bucovina și Transilvania după război** .

Chestiuni de ordin procedural :

/ .Erorile de la prima instanță **nu pot fi raportate la instanțe superioare** (art. 12)

/ .Fără să țină seama de hotărârile instanței, diverse **instituții și corporații** (ex.CAM)

au anulat autorizațiile de debitanți ale evreilor ;

Instanțele judiciare din diverse orașe (Galați, Botoșani, Iași) , invocă motivul pentru

a nu permite avocaților evrei să-și exercite profesia . [-----]

/ S-a hotărât **radierea** celor care nu dovedesc că locuiau la 1 dec.'18 în România, iar **Poliția refuză să le elibereze dovezi** , motivând că actele din '22 , au fost distruse.

/ S-a ordonat **radierea din registre** , în comune unde **primarii au distrus arhivele**

în care **erau menționate indigenatele** (1898, 1900 , 1910) etc etc etc .

Filderman/ 16 iul.'38

7)Institut Internațional ptr. studiul problemei evreești ,iul.aug. '38

(Arh.MAE , fond 71, vol. 374 , f. 115 -116)

Corespondență Miron Cristea –Cesianu

22 iul.'38 /

Președ. Consil. de Miniștri , **patriarhul Miron Cristea** , a primit **un Apel** semnat de **vicontele Leon de Poncins și Georges Batault** ,în vederea creării unui **Institut ptr. studiul problemei**

evrești ,având ca sediu revista internațională **Contre Révolution** din Paris.

În Apel se vorbea despre dorința de a evita procedeele violente ,pentru a crea o atmosferă calmă, senină .

Miron Cristea cere **relații lui Cesianu** (ministr. României la Paris)despre persoane, apel și revistă .**Cesianu-** îi răspunde că a solicitat relații de la MAf.Str. din Paris ,care i-a răspuns că **nu cunoaște un atare Comitet**

La 4 august '38, Miron Cristea a primit o nouă **Adresă** de la Asociația Evreească **Contre Révolution** .Dat fiind importanța problemei pentru noi,suntem obligați să profităm de orice prilej care ne-ar putea ajuta .MAf.Str. francez, ne-a dat informații foarte vagi .

8.)**dr.W.Filderman, Memoriu** către ministr.Învățământului, 26 iul.'38

(Cf. J..AnceI, Documents.... ,vol 1, pag. 242)

/Manuale și cărți antisemite

Cu privire la monopolul manualelor didactice și a distribuirii premiilor școlare atrage atenția că există manuale sau cărți de premiere, care , prin conținutul lor,propagă ura contra evreilor .

Ex. **manualul de L.română** (Gh.Loghin) este o povestire a lui IABasarabescu care evocă omorul ritual ;Într-o carte de **Drept administrativ și constituțional**, se exagerează numărul evreilor (1.500.000 !) și **se micșorează nr. ungarilor și germanilor**

Se dau , uneori, ca premii , **cărți antisemite** provenind de la **G de F** , care , deși desființată, **fosta sa editură " Sfarmă Piatră "** le distribuie școlilor

9.) **Poliția de Siguranță** către **Ministerul de Externe** ,27 iulie'38

Direcția Generală a Poliției, **Poliția de Siguranță** ,

(Arh.MAE , fond 71, vol. 374 ,f 111)

Răspuns la Adresa nr. 35.993 / 1938

/Centre de pregătire agricolă și tehnică

" **Problema emigrației și colonizării evreilor** , în ce privește România , a stat **în atenția Departamentului.**

Cele două organizații evrești - sionistă și nesionistă - au fost autorizate să organizeze câte 4 centre de pregătire agricolă și tehnică pentru tineret , în vederea emigrării în Palestina .

/Cursuri de I.ebraică și engleză

Li s-a aprobat să predea, la sediile lor , **cursuri de I.ebraică și engleză** , istoria sionismului , probleme economice și geografice ale Palestinei .

10.)**Acordul de la Bled** , 21-23 aug.'38

/ Acordul de la Bled dintre Mica Înțelegere -Ungaria / problema evreească /

(Arh.MAE , Fond 71, vol. 374, f.130-135)

[LD : din șirul bunelor intenții - dar și a eșecurilor-statelor din Mica Înțelegere , face parte și această conferință . Atât problema statului minorităților , cât și problema evreească , rămân în suspensie "Acordul" de la Munchen va pecetlui aceste eșecuri .]

Vezi context: fișier **Politică externă VIII**

Publicarea **Statutului minorităților** la București (aug.'38) , **intervențiile** guvernului englez și francez la Budapesta, **au relansat negocierile dintre Ungaria și statele Micii Înțelegeri** .

La Bled , se ajunsese la **un acord între Ungaria**, pe de o parte, **Iugoslavia și România**, pe de altă parte ,dar **nu și între Ungaria și Cehoslovacia.**

Ori **problema minorităților** era **problema nr 1** , între acestea .Din această cauză, **România și Iugoslavia** , solidare cu Cehia,au refuzat să semneze acordul , prin care **Ungaria voise să**

izoleze Cehoslovacia .[-----]

/Chestiunea israelită

În procesul verbal al **Conferinței de la Bled** , la punctul 12, **figura și Chestiunea israelită** .
Ministrul Comnen a expus **importanța și gravitatea chestiunii** , a informat partenerii că această chestiune **nu poate fi reglată decât printr-o acțiune internațională concertată** .

Consiliul Permanet a decis ca **guvernele român și ceh să se ocupe special de problemă** , și să țină la curent Iugoslavia. Printr-o telegramă adresată patriarhului Miron, Comnen a comunicat această hotărâre.
Conferința de la Bled / 21 -23 aug.'38

11.)Liga Națiunilor : România pune în discuție problema evreească , sept.-nov.'38

(Arh.MAE ,Fond Conferința Păcii , Problema evreească , f. 145 -146)
Fond 71, vol. 374 , f. 134)

/Demersul lui Comnen

În mai și sept. '38 , **N.Comnen** a deschis discuția despre **problema evreească** la Liga Națiunilor .Cu prilejul călătoriei în străinătate (nov.'38) , **regele Carol** a prezentat situația evreilor din România și **intenția guvernului de a rezolva această chestiune**.

/Demersul lui Cretzianu

M.Cretzianu , la Geneva , la a 19-a sesiune (21 sept.) declară că guvernul său se interesează deosebit de **chestiunea emigrării evreilor în Palestina** și speră că va fi posibil să se rezolve într-un viitor apropiat , **o emigrare evreească normală** , găsindu-se astfel **soluția definitivă și completă a problemei evreești** .(Soc.Naț, *Journal de la 19-eme sesion* , nr 9 , 21 sept.'38)

12.)Situația revizuirii cetățeniei evreilor , oct.'38

(Arh.MAE ; Fond Conferința Păcii, Problema evreească , 9 nov.'38)

a)Au fost supuși revizuirii **220.946 capi de familie** , care înseamnă **cca 738.407 membri**, din care :

Vechiul Regat ...	157.520
Transilvania ...	219.382
Basarabia ...	194.545
Bucovina ...	166.960

Această situație este definitivă , față de situația provizorie din **iul.'38** ,când **fuseseră revizuiți 208.215 capi de familie**.

b) Dintre aceștia, până la 1 iun.'38, au fost **revizuiți definitiv** , prin închiderea procedurii de revizuire,**28.444 capi de familie , cu 89.601 membri**

c) Așa cum rezultă din comunicările comunelor și parchetelor,s-au găsit că **nu fac dovada cetățeniei române și nici nu au fost supuși revizuirii ,deci sunt clandestini- 24.906 capi de familie,cu 62.946 membri** .

Revizuirea cetățeniei / oct.'38

13.)C.Titel-Petrescu ,Problema refugiaților evrei din Europa ,25 nov.'38

(**Pacificus** [**C.Titel Petrescu**] "**Lumea Nouă** " , an XXXI , nr. 26 , 27 nov.'38)

[**LD : contextul : era anunțată vizita lui Chamberlain și Halifax la Paris**]

/Inițiativele engleze

Nu era exclus să se discute și **chestiunea evreească** .**Anglia** a luat inițiativa unei **Conferințe la Londra** , cu participarea celor interesați (inclusiv arabi și evrei) **privind partajul Palestinei** .

Dar marea problemă evreească nu poate fi soluționată așa .

În Europa sunt cel puțin **3 milioane de evrei** care **ar vrea să emigreze definitiv** .

În Palestina , deocamdată, sunt **500.000 evrei** .Palestina nu prea poate să-i primească , fără a se agrava **tensiunea arabo-evreească** .

De aceea se discută **posibilitatea colonizării evreilor refugiați** în

Madagascar ,Uganda,Angola

" Problema are o profundă latură umană și va trebui soluționată curând ,pentru că dacă **istoria ne-a transmis legenda < jidovului rătăcitor >**,omenirea sensibilă nu poate îndura la infinit **tragedia milioanele de evrei rătăcitori** "

C.Titel -Petrescu / 25 nov.'38

14.a.)G. Alexeanu,Suceava ,Decizie de interdicție ptr. evrei ,1 dec.'38

(G.Alexeanu -rezident regal Suceava),

(J.Ancel , **Documents ...** , vol I , pag. 248)

[**LD : nu am un document asemănător pentru confirmare . Îi iau cu rezervele de rigoare**

Decizia interzice folosirea I.idiș în locurile publice ;obligația de a vorbi românește /

Interzicerea de a ocupa funcții publice pentru evreii care au pierdut cetățenia /]

#Deciziune ,1 dec.1938

"Noi, **George Alexeanu** , rezident regal al Ținutului Suceava,văzând **art. 63 din Legea administrativă** ,văzând că în unele **județe din ținutul Sucevei** , populația evreească este mai numeroasă ,s-au semnalat **incendii la fabricile și casele evreești** .

În vederea prevenirii lor , apărării avutului public ,**asigurării liniștii și ordinii publice** .

Decidem :

Art. I .Cu începere de la 1 dec.1938 **se interzice populației evreești** din Ținutul Suceava **de a vorbi** în magazine , ateliere , fabrici , bănci , birouri profesionale , întreprinderi , etc **altă limbă decât limba română** . [-----]

Art. III .Evreii care vor continua să vorbească pe stradă și în locurile publice altă limbă decât limba română, **vor dovedi că nu sunt cetățeni români și nu vor beneficia de cetățenie românească** .

Art. IV . Evreii care și-au pierdut cetățenia **nu au dreptul să ocupe un post** în întreprinderile publice sau private [-----] etc etc .

Decizie Alexeanu / 1 dec.'38 ✎

14.b)Memoriu -protest contra interdicției folosirii I.idiș ,1938

(J.Ancel , **Documents ...** , vol I , pag. 249)

D-le ministru [de Interne]

#Interzicerea I.idiș în Bălți ș.a.

"**Subscrișii scriitorii și publiciști** , luând la cunoștință de **măsurile luate în orașul Bălți și alte târguri basarabene împotriva libertății limbii populare idiș,solicităm ridicarea acestor măsuri** .

În limba idiș - vorbită de **câteva sute de mii de evrei** din țară - **se dezvoltă pașnic cultura maselor evreești**, exprimată prin **presă , editură, teatru , biblioteci , cercuri culturale** etc. , în deplină armonie cu l. română."

Semează : **W .Savill ,Barbu Lăzăreanu S Podoleanu , I.Groper , Marius Mircu ,Liviu Deleanu ,Ury Bernador ,I.Peltz,A.Toma ,Alex. Luca ,M.Altman** , și alte nume indescifrabile

Memoriu publiciștilor evrei / ? dec. '38

15)N.Comnen , Comunicare, 2 dec.'38

către ambasadele din Londra ,Paris, Roma, Washington

(Arh. MAE, fond 71, vol. 374, f. 152)

▣Necesitatea rezolvării problemei evreești

▣Crearea unui stat evreesc

[LD : nu cunosc cum este taxată **stăruința** aceasta a României pentru rezolvarea problemei evreești . Dar ea este **constantă , perseverentă și insistentă** .În pofida posibilei taxări de țară" antisemită" , prin aparenta dorință de a se descotorosi de evrei , există acest **strigăt de alarmă** care , dacă ar fi fost ascultat , **ar fi scutit pe evrei de holocaust ,iar popoarele din zonă nu ar fi fost blamate , pe veci, de genocid.Adevăratele vinovate sunt Marile Puteri, Marile Democrații** ,cum bine menționează diplomatul român .]

Să se comunice respectivelor guverne :

În nenumărate rânduri , **guvernul român și polonez au atras atenția guvernelor și opiniei publice internaționale** asupra **gravității problemei evreești în Europa centrală și orientală** .

În calitate de **membră a Societății Națiunilor** , în sesiunile din ianuarie, mai , sept.1938 ,

România a cerut insistent căutarea unei soluții radicale .

Cu toate asigurările primite, din nefericire , **măsurile întârzie** .

" Marile democrații , cele mai bogate în teritorii vacante și capitaluri ,se mărginesc să compătimescă pe evrei și să dojenească pe creștini ,fără a căuta , însă, singura , adevărata soluțiune : crearea unui STAT EVREESC pe baza unui **plan vast , studiat și pregătit** în mod serios de statele interesate , cu concursul grupurilor evreești internaționale "

[-----]

" Valul de antisemitism ce s-a abătut de curând din nou asupra lumii ,**se întinde , amenințând pacea și ordinea socială . "** [-----]

"România atrage atenția statelor civilizate , Marilor Puteri, cerând stăruitor ,să se ia o inițiativă concretă , până nu este prea târziu ."

b)Răspunsul cancelariilor

-Zamfirescu / Legația din Roma / 6 dec.'38

A transmis și a făcut demersul cerut la Ciano . **Ciano i-a răspuns :**

1.Mulțumește de comunicare , dar **nu poate răspunde repede .Consideră inițiativa României interesantă și îndreptățită** .

2. Cere un scurt *Pro-memoria* , și apoi va comunica p.d.v. al guvernului Italian,conștient de gravitatea internațională a problemei pentru România și Polonia .

-Ghika / Legația din Londra / 6 dec.'38

A comunicat Foreign Office-ului conținutul notei .Directorul politic și funcționariide legătură cu Comitetul Interguvernamental pentru refugiați mi-au spus că , **deocamdată ,ei se ocupă numai de refugiații din Germania . După " absorbirea " refugiaților din Germania, soluția va putea fi aplicată și pentru evreii din Europa răsăriteană** .

-Radu Irimescu / Washington / 7 dec.'38

A avut o întrevedere cu **Sumner Welles** (subsecretar de stat) , care , în lipsa lui Cordell Hull , deține respectiva atribuție. I-am spus că **singura soluție este crearea unui stat evreesc** - de ex. în Tanganica , cum s-a exprimat curând Cordell Hull .

Welles l-a vorbit de acțiunea uv. SUA la Evian, mai curând la Londra .

Welles a ținut să exprime " mulțumirile gov. american față de gov. român pentru atitudinea tolerantă și binevoitoare arătată în ultimul timp față de evrei ,în așteptarea unei rezolvări radicale a chestiunii "El roagă România să continue această acțiune .

-Cruțescu / Liga Națiunilor , Geneva, 13 dec.'38

R.B.Skylstad îl informează că Comitetul Consiliului care a examinat petițiile relative la **situația minorităților din România , s-a reunit la 27 sept.'38 .**

Comitetul a luat notă de **Decretul român** din 3 august '38 , privind **reglementarea și statutul de funcționare al Comisariatului General pentru Minorități** ,condus de Silviu Dragomir.

" **Comitetul este foarte fericit să constate că , grație bunavoinței manifestate de guvernul regal al României , situația este considerabil ameliorată față de ultima întâlnire , și-și exprimă speranța că guvernul român își va intensifica eforturile pentru a găsi o soluție echitabilă a problemelor legate de petițiile respective .**

Comitetul a examinat situația cu privire la **revizuirea cetățeniei** și a luat notă de **seriozitatea , atenția și caracterul liberal în care a fost tratată problema "**

ss R.B. Skylstad

-Legea din Țările de Jos / Haga / 13 dec.

Țările de Jos au luat măsuri și **au primit evrei refugiați** .Le este milă de evrei , dar nu pot deschide frontierele pentru 7-800.000 evrei

-Gr.Niculescu -Buzești / Stocholm / 14 dec.'38

A comunicat conținutul Notei .Sandler a luat act și este de acord cu gravitatea problemei .

Suedia nu poate , însă , să colaboreze la realizarea soluției române , pentru că nu are mijloace .

A fost rezervat față de ideea realizării unui stat evreesc și este sceptic .

-Popescu -Pașcani / Moscova / 14 dec.'38

A vorbit cu **Potemkin care a luat act** și va transmite mai departe nota.

A întrebat **dacă există o colaborare româno-polonă**

[**Comnen va transmite Moscovei că nu există o acțiune comună**]

-R.Bossy / Budapesta / 16 dec.'38

A fost primit de noul ministru de Externe, **Csaky** , care i-a spus că îl așteaptă pe Ciano și că se pregătește să plece la Berlin .**Bossy i-a sugerat o acțiune paralelă** privind soluționarea problemei evreiești . Csaky i-a spus că **dacă polonezii împărtășesc p.d.v. românesc, vor colabora și ungurii** .

[**Comnen i-a transmis lui Bossy că guvernul polon este de acord cu propunerea României**]

-Al Telemaque / Ankara / 23 dec.'38

A remis **Nota** privind **propunerile româno -polone** în chestiunea evreească lui **Saracoglu**

" ...I-am arătat că **acest demers** al guvernului român **nu este conceput în ideea luptei de rasă** , nici dintr-un sentiment de ură sau persecuție pentru elementul evreesc ,

ci este izvorât dintr-o mare și firească necesitate de apărare a elementului național, care se află în primejdie în urma năvălirii ce a dat-o asupra țării noastre toți evreii cari au fost nevoiți de douăzeci de ani încoace să părăsească **Rusia Sovietică , Germania** , , și acum în urmă , **Austria** , după Anschluss ."

Saracoglu l-a asigurat de **înțelegere și sprijin** pe plan extern .

-R.Franasovici / Varșovia / ? dec.'38

În urma dorinței lui **Beck** , a luat **contact cu Wagner** (sub-director la MAE) ,fost **observator la Polonia la Evian** .Wagner are impresia că **Conferința nu a dat rezultate , nici pentru evreii din Germania** . **Toate statele de imigrare au prezentat scuze , explicații etc etc**

de ce nu pot primi evrei .

Contele Potocki (ambasadorul Poloniei la Washington), spune că **Roosevelt este dispus să sprijine soluționarea problemei evreilor din Polonia** (Chestiunea are substrat electoral) **Guvernul polon este nemulțumit de atitudinea Angliei** privind emigrarea în Palestina și de aceea vrea să preseze .

Demersul României ptr. rezolvarea chest. evreești / dec.'38

16.)dr.W .Filderman , Memoriu către Armand Călinescu ,21 dec.'38

(J. Ancel, Documents ... , vol 1, pag.251-254)

[LD :cunosc foarte bine perioada . Mi-au trecut multe documente prin mână . Am citit atâta presă . Nu am găsit ceea ce afirmă Filderman decât ...în presa extremistă de dreapta , dar nu în actele guvernului și în opinia publică românească .Nu știu dacă , în problema aceasta ,UER avea aceeași opinie ca organizațiile sioniste .După cum semnaleză " Lumea Nouă " ,acestea vedeau pozitiv această posibilitate Ceea ce spune Filderman se va întâmpla , efectiv,după 1940 . Filderman nu citează pe nimeni care îi apără pe evrei Era atât de confidențial încât este varianta în l.franceză , probabil transmisă forurilor internaționale evreești .Traducere liberă LD]

Dr.W Filderman , avocat , str.Sfinții Apostoli,16

Foarte confidențial .Remis ministrului de Interne **Armand Călinescu**, București, 21 dec.'38

▣Chestiunea evreească soluționată?

O înaltă datorie civică mă obligă să **vă atrag atenția** și bunăvoința dvs privind **necesitatea urgentă de a pune capăt campaniei antisemite** fără precedent ,desfășurată de presă - chiar și în cea oficială - **de a pune capăt proclamațiilor fără sens , a măsurilor ilegale sau administrative luate în viitor împotriva evreilor** ,și asupra necesității , de asemeni imperioase ,**de a declara chestiunea evreească definitiv soluționată , prin legea revizuirii și alte măsuri .**

Dacă, dimpotrivă , se va continua să se ofere populației române iluzia nerealizabilă de evacuare a 150.000 de evrei în timp de trei ani , se va avea o stare de spirit care va amenința nu numai ordinea publică ci și economia națională .
Filderman / 21 dec.'38

▣ Rasismul german și italian

Presa trâmbează toate măsurile barbare luate de guvernele rasiste ,dar nu remarcă indignarea și revolta din opinia publică mondială .Este evident că nu există o lume fără Europa și că nu există Europa decât cu **Germania și Italia** , dar **factul că două țări au revenit la barbarie** este mai puțin important decât că tot **restul lumii civilizate ,șefii bisericilor creștine** însăși, **protestează contra celor două țări** .
Se crează astfel **o atmosferă rasistă** pe care nimic și nimeni nu o va putea frâna mâine.
Filderman / 21 dec.'38

▣Presa antisemită română

Un ziar reclamă <**ghetou pentru evreii din România**> ;un altul cere < **toată legislația rasistă**> ;al treilea <**eliminarea evreilor**> ;unii denunță evreii că duc < **la ruina României**> ;alții spun că dacă evreii nu sunt înlăturați , < **românii vor deveni sclavi**>;unii cer restituirea < **comerțului în mâini românești**> ; alții cer < **eliminarea evreilor din orașe și târguri**> ;unii învinuesc evreii că <**îmbolnăvesc sănătatea națiunii**> ; etc etc
Se cere **închiderea celor 375 bistrouri evreești** și a altor **766 debite de tutun** ,întrebându-se < **pe când farmaciile ?**> .Se cere guvernului să-și continue opera.
Evreii sunt calificați ca **inamici ai țării ,lepre, bandiți, briganzi acaparatori , deținători** ai

tuturor bogățiilor mobile și imobile, a bogățiilor industriale și comerciale, drept **exploatori** ai profesiilor manuale și intelectuale, deși se știe că sunt doar 4 % evrei și că, dintre ei, 95% sunt săraci. [-----]

Filderman / 21 dec.'38

▣ Statisticile imigrări - emigrări

Statisticile oficiale demonstrează că în România, între 1930 -1935, **au imigrat 19.893 străini** și că **au emigrat 27.053**.

Cu toate acestea, **se urlă că evreii au năvălit cu sutele de mii**. [----]

Statisticile oficiale demonstrează că **românii au pătruns în provinciile alipite**, stabilindu-se numai acolo **unde sunt mase evreești**. Acolo **unde sunt unguri sau germani, românii nu pătrund**. Acest lucru este confirmat și de statistica Uniunii Evreilor Români . .

Antisemiții urlă că evreii acaparează pe români ! Statisticile publicate de antisemiți afirmă că personalul evreesc concediat din casele germane din România, a fost reamplasat de germani și unguri, în timp ce nici un român nu, și că, în urma ocupării reprezentanțelor germane cu evrei, numărul românilor a scăzut cu 33 % .

Nu există nici un singur inginer agronom, silvic, mecanic care să șomeze, dar se cere eliminarea inginerilor și funcționarilor evrei din industrie, numai pentru că sunt evrei .

La sate nu se găsesc medici și farmaciști suficienți, în orașe nu prisosesc, dar se cere interzicerea profesării de către evrei .

Nu există funcționari români șomeri, dar se cere scoaterea evreilor care sunt replasați - bine-nțelese- de germani și unguri .

Nici un singur român nu a fost silit să renunțe la comerț, dar miile de comercianți evrei sunt lipsiți de drepturi civile, printre care se găsesc și unii decorați în război .

Nici un nou comerciant evreu nu s-a mai înscris cu o firmă, dar germanii, ungurii și rușii pot s-o facă .

Evreii trăesc ca pe un vulcan . Evreii - cetățeni sau nu - nu mai au securitatea vieții lor, exercițiul profesiei . Iată de ce cred eu, că fără o energetică restabilirea adevărului, noi **vom asista** în curând la **o criză economică** și la **o extindere a agitațiilor antisemite** și gardiste fără precedent .

Filderman / 21 dec.'38

▣ Încotro să emigreze evreii ?

Pe de altă parte, presa afirmă că s-au luat măsuri pentru **emigrarea a 150.000 de evrei** în trei ani - și un ziar scrie că ei **vor pleca în Palestina** . **Unde ?**

Dacă 50.000 evrei ar emigra anual din România ; 350 000 ar trebui să părăsească Polonia ; și alți 100 .000 din Europa Centrală .

Ori, emigrarea presupune teritorii, și nu se găsesc teritorii care să absoarbă mai mult de 5.000 - 7.500 evrei români anual, ceea ce este foarte important, deoarece această înseamnă 50 -75 % din excedentul nașterilor evreești .

Filderman / 21 dec.'38

▣ Cazul Alexianu (Suceava)

D-I rezident regal din Suceava (Alexianu), categoric anulând prevederile Constituției și legilor existente, obligă pe evrei să nu vorbească altă limbă decât româna, amenințându-i cu închiderea comerțului lor și cu pierderea cetățeniei ; îi obligă pe evrei să deschidă prăvăliile de Sabbath, cerând Comunităților evreești taxe pentru abatoarele rituale, confiscând (deghizat) casele evreești etc etc.

Filderman / 21 dec.'38

▣ Concluzie : pericol de război civil

Războiul civil este foarte posibil la instigarea românilor .

Dezvoltarea **economiei naționale** este foarte posibilă **să fie tulburată** dacă continuă incertitudinea pentru viața evreilor . **Eu mi-am făcut datoria . Eu mi-am liniștit conștiința .**

Vă rog să primiți, dle ministru, asigurarea considerațiunei mele distinse, ss W.Filderman

17) Emigrarea evreilor din România ,25 dec.'38

("Lumea Nouă " , XXXI; nr. 30 , 25 dec.'38)

/Emigrări în Palestina

În presa zilnică românească se discută despre o înțelegere între guvern și organizațiile sioniste , prin care s-ar ușura emigrarea în Palestina a unui lot de 150.000 evrei .

/Localitățile de recrutare

Localitățile de recrutare : Bucovina, Basarabia, Maramureș.

Guvernul a cerut Angliei , Franței și SUA să înglobeze în **planul internațional de emigrare și masele evreești din România**

Emigrarea evreilor / 25 dec.'38

18.) Gr.Gafencu continuă demersurile lui Comnen, 26 dec.'38

Gr.Gafencu (noul ministru de externe) -convorbire cu Poninski

(Arh.MAE, fond 71, vol 374 , f. 204-206)

/Răspunsul și inițiativele lui Beck

26 dec. Conte Poninski a adus răspunsul lui Beck la rugămintea lui Comnen de a stăruia la **Budapesta pentru concertare în acțiunea de emigrare a evreilor.**

Beck a făcut un demers la Budapesta , arătându-le că **este dispus să sprijine amical și pozitiv acțiunea României** .Beck **a stăruit în același sens la Londra și Washington.**

Președintele Roosevelt și-a exprimat interesul pentru această politică .

Cercurile engleze , însă , par mai puțin prielnice .

Beck sfătuiește România să organizeze , ca în Polonia, o acțiune pornită din cercurile evreești .

[**Conținutul acestei convorbiri a fost transmis legațiilor de la Paris, Londra, Berlin, Varșovia, Atena, Bruxelles etc**]

*Anexă:evrei în țări europene

către legația română la Haga / 29 dec.'38

Tara	Recensământul	Total populație	Evrei	Realitate susținută
Germania	iun.'33	65.218.461	499.682	+ 700.000
Cehoslovacia	dec.'30	14.479.563	186.642	
Ungaria	dec.'30	8.688.319	444.567	
	dec.'38	9.750.000	590.000	
Polonia	dec.'30	32.000.000	3.000.000	(cca 9 %)
România	dec.'30	18.057.028	756.930	(cca 4,2 %)
Din care ,	populația urbană	3.651.039	520.004	(cca 14,2 %)

Gr. Gafencu / problema evreească / 26, dec.'38

19.) Gr.Gafencu (expozeu radio) :principiile politicii externe , 31 dec.'38

("România" , an I, nr. 211, 31 dec.'38 ;"Curentul " , 31 dec.'38) ș.a.

broșura "Politica externă a României" , 1939, p. 7-12)

Gr.Gafencu / 31 dec.'38

▣ Problema Minorităților

5. O acțiune hotărâtă pentru pace , cere **înlăuntrul fiecărei țări** , încordarea puterilor de

producție , înmulțirea putințelor de schimb, dezvoltarea cât mai desăvârșită a gospodăriei naționale. O țară e cu adevărat pașnică , în măsura în care muncește și se întărește. propășirea și puterea ei folosesc atunci tuturor cetățenilor țării . România urmărește de aproape și într-un spirit de dreptate , problemele minoritare .

▣Chestiunea evrească

Printre minorități este una **foarte numeroasă** pentru care , atât **în propriul ei interes, cât și în interesul dezvoltării normale a elementelor naționale** , e nevoie ca, prin măsuri internaționale , prevăzătoare și drepte , **să li se rânduiască și să se înmulțească grabnic putințele ei de emigrare** . România va cere deci , cu toată apăsarea , ca **statele stăpânitoare de colonii** , să-i înlesnească **o pașnică și temeinică deslegare a problemei evreești** .

▣Comisariatul General al Minorităților

Tuturor minorităților cuprinse între hotarele ei , unele legate de pământul țării prin veacuri întregi de muncă și printr-o cultură care , de cele mai multe ori, se aseamănă și se potrivește cu cultura noastră , **România va căuta** , cu toată stăruința , **să asigure deplin drepturile ce le sânt garantate de Constituția și legile țării** .

Prin înființarea **Comisariatului General al Minorităților** , s-a dat o dovadă vie a dorinței de a asigura **conviețuirea armonioasă a elementelor minoritare** , cu **popuția de origine etnică română** . Cu prilejul publicării **Regulamentului** de funcționare a acelu Comisariat [august'38] **s-au precizat toate drepturile** de care se bucură minoritățile și s-au dat **îndrumări organelor administrative** să respecte pe deplin aceste drepturi . Guvernul va urmări îndeaproape îndeplinirea întocmai a îndrumărilor lui administrative .

Firește , această dreaptă rânduială , nu poate cuprinde elementele minoritare care nu înțeleg să-și dezvolte activitatea în cadrul statului român . [iridente] [-----]

Gr.Gafencu / 31 dec.'38

Guvern Miron Cristea - III -1 febr.'39 -6 martie'39

Guvern Armand Călinescu -IV -7 mart -21 sept.'39

-Silviu Dragomir-ministru de Stat pentru Minorități (continuă)

20 .a)Decret-lege ptr dobândirea și pierderea naționalității române, 1 febr '39

("Argus" , an XXVIII, nr 7733, 20 ian.'39)

Odată cu 1 febr.'39, intra în vigoare noua lege , abrogându-se cea din 24 febr.1924.

Conform legii, **naționalitatea română** se putea dobândi prin : filiațiune, căsătorie, naturalizare ,recunoaștere de drept .

20.b)Acțiuni diplomatice românești ptr.rezolvarea problemei evreești ,ian.'39

(Arh.MAE , Fond 71, vol.374,f.236 ,242,258, ș.a)

-Vespasian Pella ,Haga,

13 ian.'39.Ministrul Af.Ext .din Olanda se arată dispus **să se ralieze p.d.v. românesc în problema evrească** și va acționa în acest sens și scop la Londra .Deocamdată, strict confidențial

25 ian.**Demersul Olandei la Londra** (lordul Winterton , președ. Comit.și deleg.Angliei) **a fost**

fără succes. Cea mai puternică opoziție o face lordul Taylor, delegatul SUA
Față de promisiunea fermă a guvernului olandez de a sprijini inițiativa României, ar fi necesară și atragerea Franței .

-general Drăgănescu , America latină, ian'39

A fost în America latină cca 10 zile și a discutat cu autorități de acolo problema emigrării evreilor .Ei vor să trateze cu o singură persoană.Cere să i se dea lui această misiune.
"Fac această propunere în calitate de bun român care **dorește ca problema evreească să se rezolve în țară la noi cu un ceas mai devreme, umanitar și fără zguduiri** , ceea ce va atrage simpatia lumii întregi , mărinind buna reputație de azi a țării noastre "

-George Valentin Bibescu :în Africa,în căutarea unei colonii

(BCS ,Mss3.589.Martha Bibescu, Memorii.)

25 ian.'39.Paris.

Astăzi, toate ziarele marchează **plecarea lui George în Africa** , peste Ciad, **în căutarea unei colonii pentru evreii din România** .

21.)Gr.Gafencu către ambasadele și legațiile României ,9 mart.'39

/ vizita în Polonia /convorbiri cu Beck /colaborarea în rezolvarea probl. evreești /
(A.rh. MAE , fond 71 , vol. 374, f. 293-1295)

/Dezlegarea problemei evreești

/Identitate între teza polonă și română

" Am hotărât de asemenea **să urmărim dezlegarea problemei evreești** , într-un cadru internațional potrivit unui **Memoriu** al **guvernului român** pe care l-am remis d-ui Beck și pe care **îl voi trimite în curând tuturor șefilor noștri** de misiune în străinătate .

DI Beck va urmări dezlegarea acestei probleme la Londra ,sprijinindu- se pe **identitatea desăvârșită între teza polonă și teza română "**

Gafencu / 9 mart.'39

22.)R.Cruzescu ,Raport :situația evreilor din România, 24 ian.'39

(Arh.MAE , Fond Geneva, vol.207, doc.55,56,57, 58)

-Scrisoarea lui Comnen (20 nov.'38)

Cruzescu să comunice lui Skylstad (dir.Secțiunii Minorității de la SN) că nu-i momentul să se agite, acum, problema evreească

-Scrisoarea lui Skylstad (23 ian.'39)

Membrii "Comitetului de Trei" s-au găsit îndreptățiți să declare că **<situația poporului evreesc din România pare , în anumite privinți, să se fi înrăutățit de la ultima reuniune a Comitetului >**pe baza **plângerilor diverselor foruri evreești** , dar mai ales cum rezultă din presa engleză, franceză , română își exprimă speranța că guvernul român va găsi o soluție echitabilă a problemelor semnalate în petițiile evreești De ex: situația funcționarilor evre;avocații din barouri(Galați) ;obligația negustorilor evreii de a ține deschise magazinele sâmbăta (Suceava) Cere informații privind aceste petiții .

-Memorandum Comit.Mond Evreesc (15 ian.'39)

Prin Decretul din 15 sept.și 2 dec.'38 ,guvernul român a definit situația viitoare a cetățenilor străini.El a ordonat ca toți cei ce și-au pierdut acest drept , să fie tratați ca niște străini.

Printre aceștia sunt numeroși avocați, medici , funcționari, negustori.

23)Consil.Superior al Org.sioniste din România, Memoriu , 6 febr.'39

(Arh.MAE , fond 71, vol.374,f. 251-252.)Adresat lui Gr.Gafencu

Dr.I.Niemirower, dr.M.Cotic, av.M.Wessmann

▣Pledoarie ptr. emigrarea în Palestina

"Bazați pe declarația guvernului român privitor la problema palestiniană , vă informăm (ca și în alte memorii) :

1.Granițele din întreaga lume sunt astăzi virtualmente închise imigrației evreești.

Deși curentul de simpatie mondial față de frații noștri nenorociți din Europa Centrală și de Răsărit este în creștere ,din diverse anchete , declarații și motive, **o largă emigrație evreească nu este dorită.**

2.Sunt necesare mari fonduri pentru emigrare .O excepție face Palestina unde, grație sionismului, ar putea începe imediat o emigrație de mari proporții (cca 100.000 , anual) ACEASTA ESTE DORINȚA EVREILOR, ȚARA LOR DE ORIGINĂ .

/Impasul tratatelor anglo-evree-arabe

3.Emigrarea în Palestina este azi îngrădită de guvernul mandatar ,datorită tendințelor britanice de a ține seama de pretențiile arabe asupra Palestinei.

După ce a acceptat **Proiectul Peel** – de împărțire a Palestinei – guvernul britanic l-a respins , în urma **Raportului Woodhead** .

Tratativele britanico-evreești-arabe nu pot duce la un rezultat viabil dacă nu se ajunge la respectarea **Declarației Balfour** , și **Tratatul de la San Remo**

/Interesul României

Și pentru România , o asemenea soluție ar fi bună.După cum se știe, **din cei 450.000evrei din Palestina**, numai **câteva zeci de mii sunt originari din România**

Guvernul român , "ținând seama de marele avantaje pe care le-ar comporta **soluționarea problemei palestinene în sensul doleanțelor sioniste** , va binevoi să ne acorde toate mijloacele care-i stau la dispoziție pe teren politic internațional [...] spre **lărgirea definitivă a posibilităților de emigrare a evreilor din România în Palestina** "

Dr.I.Niemirower, dr.M.Cotic, av.M.Wessmann / Memoriu 6 febr.'39

24.)Memorandumul guvernului român în problema evreească ,12 martie'39

(Arh.MAE , fond 71, vol.374 ,f. 301-309 ;fond Geneva,volum 207, doc.60, f.1-9))

[LD :Memorandumul a fost trimis tuturor guvernelor Din păcate , nu am făcut xerox , ci numai această fișă de mână]

"Guvernul român consideră că trebuie să se adreseze guvernelor marilor puteri pentru a colabora la soluționarea problemei evreești , probleme care devine din ce în ce mai serioasă în România. Prezentul memoriu expune , pe de o parte , originea și evoluția chestiunii evreești în România, pe de altă parte ,formulează propuneri concrete ale guvernului român în vederea soluționării problemei evreești prin cooperare internațională "

/Istoricul prezenței evreilor în România

(din sec. XVIII-XIX)

Evreii veniți în sec.trecut din Rusia , Polonia, Ungaria , Austria .

/Emanciparea evreilor

În 1916, România a intrat în război .La sfârșitul războiului ,în 1918, ea **a acordat spontan evreilor drepturile la cetățenie prin formalități simple** (explică cum s-a procedat) .

...**Tratatul pentru minorități** (dec.1919)îi găsea pe **evrei , în majoritate , cu dreptul de a cere cetățenia română printr-o simplă declarație**

"În acel timp, însă,**România s-a aflat asaltată de refugiați evrei din Rusia** ,ceea ce a mărit greutățile și a creat dificultăți .**O veritabilă migrație a populației ."**

Apoi ,numărul lor a sporit cu **infiltrări din Polonia , Ungaria , Austria , Germania** etc.

/Problema evreească actuală

" Români nu au –nici n-au avut –prejudecăți de rasă sau de religie contra evreilor "

Dar prezența unei mase evreești inasimilabilă , constituie un element de dezechilibru și de tulburare cu repercusiuni economice, sociale , politice "

-Din cei **14.600.000 evrei din toată lumea**, în România **sunt 1.200.000 evrei**(cetățeni sau fără cetățenie) , ceea ce dă procentul de **10,9% din evreimea întreagă**.

/Situția , în procente ,pe regiuni și medii

" Stabiliți, în mare majoritate **în orașe, evreii s-au introdus în industrie și comerț.**"

-În totalul populației românești : 6 %

-În totalul populației urbane :14 %

-În orașele Bucovinei :30,5 %

-În orașele Moldovei :31, 7 %

-În orașele Basarabiei :37,4%

-Cifre pentru orașe :Bălți , 46,6%,Cernăuți,38,2% ,Sighet 38,9% ,Botoșani 36,6% ,Iași 34,5%

Din statistici se vede **că evreii reprezintă o barieră în calea dezvoltării libere economice a autohtonilor** , inclusiv în profesiunile liberale (avocați , medici , farmaciști)

/Mișcarea antisemită

" **Mișcarea antisemită din țările limitrofe** în plină dezvoltare , **exercită o influență asupra tineretului român** " Guvernul român se străduiește să evite ca , la presiunea opiniei publice, să se lase antrenat și dorește rezolvarea problemei prin cooperare

În ce privește guv. român, în toate cazurile , el vrea ca problema să se rezolve prin cooperare internațională, și nu prin măsuri administrative interne .

/Propunerea guvernului român: stat veritabil evreesc

" Guvernul român –așa cum deja a proclamat și alte ori – nu vede decât **o singură soluție :**

crearea unui veritabil stat evreesc , un mare stat sau Dominion evreesc , care ,pe baza unor metode științifice și pe un plan bine studiat ,**să colonizeze întreaga populație evreească din România și Polonia** , și a altor state europene care cer "

Acest stat trebuie să aibă capacitatea de a absorbi succesiv cca "**dix millions d'immigrants** "

Guvernul român speră ca **Marile Puteri interesate de soluționarea problemei să desemneze teritoriul** pentru populația evreească .După stabilirea acestui teritoriu , o Conferință a statelor interesate , să se convoace pentru a organiza noul stat .Guvernul român vrea să-și aducă aportul la această operă internațională , pe care o consideră posibilă în cca 20 de ani , cu contingente anuale de emigranți .

25.)Rezerve privind co-implicarea Germaniei, 3,12 mai'39

(Arh.MAE , Fond 71, vol.374, f.357-359)

[LD:in abstractum ,documentul mi se pare penibil ,laș,duplicitar .Raportat la moment și la posibilitățile românești ,el este doar conjunctural și îngrijorat Dacă istorici și comentatori taxează conduita României ca fiind "echilibristică", "duplicitară" ,imorală,noi nu trebuie să devenim complexați :nici să negăm ,să respingem aceste caracterizări , nici să nu le ignorăm, dar să le explicăm.Este cazul acestui schimb de scrisori între Crutzescuși Gafencu]

-Crutzescu:Memornadum nepredat la Berlin

Berlin, 3 mai.'39 A găsit la Legație ,**Memornadumul cu evreii nepredat** de predecesorul său

Consideră și el **inoportună comunicarea lui către guvernul german**, deoarece "unele pasagii , ca acelea subliniind repulsiunea noastră față de rezolvarea problemei prin măsuri interne , **ar putea jigni** ; altele (privind dezvoltarea elementului evreesc și lipsa noastră de rezistență față de <primejdie >**ar întări impresia privind <incapacitatea> democrațiilor** de a rezolva problema națională ; în sfârșit ,nădejdea exprimată de a asimila treimea de evrei ce ar mai rămânea în România **ar izbi toate principiile național-socialiste** în materie de rasă "

-Gafencu:să nu remită memorandumul

București, 9 mai .Având în vedere argumentele dvs justificate , sunt de acor să nu remiteți guvernului german Memorandumul în chestiunea evreească

26.)Acțiuni și rapoarte diplomatice românești , febr.-mai '39

(Arh.MAE , fond 71, vol.374)

[LD: din corespondența dusă pe această problemă rezultă **caracterul neoficial,uneori secret, alteori conspirativ și la marginea legalității,totdeauna evaziv și fără dovezi** , privind emigrarea evreilor spre Palestina.

Nu știu cum pot fi ele contabilizate-la "filosemitism" sau "antisemitism" -dar că au existat , că de ele au beneficiat evrei nu numai din România,ci și din alte țări ,nu este nici o îndoială. Că ele au "subțiat" numărul viitoarelor victime ,este sigur.Că dacă s-ar fi rezolvat chestiunea până la izbucnirea războiului,alta era amploarea holocaustului, este o ipoteză plauzibilă .]

***Alfred Rosenberg : "soluționarea" problemei evrești ,8 febr.'39**

Legatia României la Berlin (Arh.MAE , fond 71, vol.374, f.268)

La 8 februarie a.c. , Alfred Rosenberg a ținut o conferință în fața corpului diplomatic și a presei străine la Berlin. El s-a ocupat și de "soluționarea" problemei evrești ,preconizând ,cu ironie , așezarea tuturor izraeliților în cuprinsul unui anumit teritoriu de care să se ocupe alte națiuni (ex. Guyana sau Madagascar) El nu "admite "crearea unui stat evreesc independent ci un teritoriu "rezervat" , ca pentru indienii din America (Legatia României la Berlin către Gafencu , f.268)

***Propunerile org. sioniste din America și Anglia , 21 febr.'39**

Diverse organizații sioniste din Anglia și America sunt interesate să sprijine România pentru emigrarea evreilor în Palestina.Guvernul britanic nici nu încurajează , nici nu descurajează inițiative secundare pentru Palestina.Organizațiile sioniste propun guvernului român:

- 1.Să pună la dispoziția lor un vapor al SMR pentru a face curse între Constanța și mările din sud.
 - 3.Să reducă cât mai mult taxele de transport între Constanța și Palestina
 - 4.Să faciliteze facerea formelor de emigrare
 - 5.Să le permită să-și procure devize
 - 7.Să facilităm tranzitul evreilor din Cehoslovacia, Ungaria, Germania, Iugoslavia și Bulgaria , prin portușl Constanța
 - 8.Să se lase să intre ziarului sionist "Moment"din Polonia , și în România
 - 9.Să fie lăsați funcționari și agenți ai org. sioniste să vie în România .
- (Legatia României la Londra către Gafencu , f.279-280)

▣Consil.Uniunii Internaț.a Asociațiilor ptr Soc.Naț,25-26 febr.'39

Consiliul **Uniunii Internaționale a Asociațiilor pentru Societatea Națiunilor** ,sub președinția delegatului francez Emile Borel (25, 26 febr., Geneva) , a luat în discuție propunerea **Adunării Generale de la Copenhaga** (vara'38) asupra **drepturilor colective ale minorităților** .

/Ion Pillat și baron Josika , reprezentanți ai Asociațiilor din România

În cursul unei importante dezbateri,delegatul Asociației României, Ion Pillat ,a expus pe larg situația actuală a **minorităților din România , încadrarea lor în FRN.**

Baronul Josika –delegatul Asociațiilor afiliate minoritare maghare din România- a confirmat

rezultatele fericite obținute prin noua legislație minoritară.

/Chestiunea evreească

La discuția chestiunii evreești, **Pillat a susținut propunerea polonă**, reclamând urgentarea **Rezoluției votate la Copenhaga**, care cerea **Societății Națiunilor convocarea unei Conferințe Internaționale** în vederea **soluționării aceste probleme, prin emigrarea în Palestina** și în alte teritorii extraeuropene.

Pillat a evidențiat importanța economică și socială a acestei probleme și a combătut părerea delegatului palestinian care cerea pentru evreii din România statut de minoritatea națională.

Josika s-a asociat la opoziția făcută de Pillat

Consiliul a fixat următoarea reuniune la 26 iunie '39.

(G.Cruzescu (Geneva) către Gr.Gafencu, f. 286;

Relatare și în oficiosul "România" din 2 martie 1939)

■VV Tilea către Gr.Gafencu, 9 martie '39

Noua organizație sionistă îmi comunică că a încercat, fără succes, să întârzie plecarea a 145 **emigranți ce au părăsit Viena, pentru Constanța**. Organizația m-a asigurat că emigranții vor părăsi țara peste 10 zile.

Suntem rugați **să nu facem publicitate** în jurul transportului emigranților

(f.291)

***Vaporul "Assimi" –transport de evrei din România, 2-11 apr.'39**

Legatia prezintă **mulțumiri ministrului de externe român**, pentru că a permis **vaporului "Assimi"** ce a plecat din Constanța la 2 apr, având la bord **un număr însemnat de evrei**, care **au sosit în portul palestinian la 11 aprilie** (vas grecesc, sub pavilion panamez).

Mai este specificat faptul că 250 evrei nu aveau acte în regulă

(Legatia britanică la București către Gafencu, 17 apr.'39, f.343)

■Organizarea și condițiile emigrării, mart, apr.'39

23 martie Autorizarea de tranzit a emigranților ce se îndreaptă spre Constanța se dau cu condiția ca vapoarele să fie amenajate și cu formele de rigoare, și nici un călător să nu rămână în România. În cazul semnalat –grup din Viena – vaporul încă n-a sosit. Am chemat pe delegați și s-au angajat că în câteva zile vor pleca. (f. 310)

13 apr. Acest departament are ca principiu de **a face toate înlesnirile pentru a facilita plecarea evreilor din România**. nu avizează intrarea ziarului sionist "Moment"; avizează intrarea în țară a agenților organizației sioniste. (f. 341)

13 apr. Pentru a răspunde scrisorii lui Goldman (4 ian.'39):

-Nu se vor crea alte **școli agricole ptr.evrei**, dar **se va mări capacitatea celor existente**.

(Direcția Generală a Poliției, către Gafencu și Călinescu, f.342)

***Arabii și problema Palestinei**

A avut o conversație cu Abdel Fattah Yehia Pașa, care l-a pus la curent cu **tratatul pentru Palestina**. **Marea Britanie a comunicat arabilor proiectele sale**, și speră ca arabii vor accepta p.d.v. englez.

Imigrația va fi reglementată pe 10 ani, în **rate anuale de 15'000**.

Totalul emigrării nu trebuie să depășească niciodată **1/3 din populația Palestinei**, celelate **2/3 fiind al arabilor**. După ce țările arabe își vor anunța p.d.v., **Anglia va publica o Carte albă pelestiniană**

(Legatia din Cairo, către Gafencu, 12 mai '39, f.364)

***Proiect de emigrare a evreilor în Paraguay**

A.Mișbaham (delegatul Instit. de schimb palestinian în America de sud și a agenției "Hebrea de Palestina") i-a remis un **Proiect** privitor la emigrarea evreilor din România.

...Pretinde că este cunoscut de Gafencu, pentru că a fost corespondent de presă la București și

are familie și prieteni în țară) Proiectul prevede posibilitatea **emigrării și colonizării în Paraguay a cca 5000 de familii evrești** din România .
Emigranții trebuie să dispună de **3-4000 \$** (drum, pregătiri , teren)
Guvernul paraguayean fiind dispus să-i primească ,să le dea teren de cultură , în schimbul a **1000 \$ de familie** .
Societățile filantropice evrești (ICA , Join , etc) vor lua asupra lor îndrumarea și pregătirea .
(Vălimăreanu , Legația din Buenos Aires , către Gafencu,17 mai, f. 370)

27.)Armand Călinescu realizează programul Gărzii prin mijloace "civilizate "

(J.Ancel, **Documents...** , vol. 1, pag.255)

[LD : document fără titlu , fără semnătură,fără datare ,cred că este scris mai târziu , în orice caz după asasinarea lui Călinescu O pagină dactilo , în limba franceză .

O preiau pentru că pare verosimilă (autentică) și pentru că este ridicată la rang de document în volumele celui mai important istoric din Israel privind istoria evreilor din România

Cuprinde atâta rea-credință , atâta răstălmăcire ... dar reprezintă un p.d.v. care a circulat]

Formula lui Călinescu

În timpul iernii 1938/'39 , atunci când Garda de Fier exploata un vag antisemitism care apoi a devenit o furoare ,președintele de Consiliu din epocă , dl **Armand Călinescu și-a propus să realizeze programul antisemit al Gărzii prin mijloace "civilizate "**

Eu cred că dl **Aristide Blank ne-a comunicat formula d-lui Călinescu** în acești termeni :

<Garda vrea să arunce evreii în mare .Dacă guvernul meu reușește , printr-o politică de eforturi conjugate cu eforturile iudaismului român ,**s-ar putea emigra în fiecare an , de preferat în Palestina , un număr de 50.000 evrei**, noi putând astfel să dăm apă la moară Gărzii de Fier și să demonstrăm că politica noastră civilizată nu este vorbă goală , și realizăm în plus și rezolvarea problema evrești, pe care toate partidele categoric antisemite nu pot în realitate să o pună în practică prin programul lor de exterminare a evreilor >

Demersul lui Aristide Blank

Era o epocă în care un asemenea program nu era realizabil. **La sugestia d-lui Călinescu, dl Aristide Blank**, a convocat **reprezentanții tuturor organizațiilor evrești** , acasă la d-na Samueli .Ne-am adunat , cu **Singer, d-na Samueli, Blank și eu** .Nu.-mi mai amintesc de alți participanți .

Proiectul financiar discutat

Statul va acorda o primă de 15 000 lei de persoană

Organizațiile evrești din România vor contribui cu o sumă identică.

Organizațiile internaționale evrești (sioniste sau de sprijin) de asemenea

Aceasta reprezenta , la acea epocă, **o sumă de cca 50 lire sterline** , ceea ce era **o bază insignifiantă** pentru a facilita nevoile eventualilor emigranți.

DI Călinescu credea că având o sumă de 750.000.000 lei din partea statului , și a celorlalți , ar fi putut realiza această "magnifică operă" care să demonstreze cu putere , la sfârșitul unui an, rezultatul unei "politici realiste pentru salvarea evreilor "

Dilema sioniștilor

Eu mă gândeam la **dilema în care ne aflam , noi, sioniștii**.Noi doream bine.-nșteles emigrarea spre Palestina , dar **eram categoric contra unei politici de stat care să salveze pe evrei**, politică care , în acel moment , se exprima pe un ton așa civilizată ,dar care **în caz de eșec, putea fi utilizată contra noastră prin alte mijloace ,dacă noi acceptăm principiul că evreii , cetățeni români, puteau fi presați să părăsească țara** .

Totuși , noi **am înclinat să colaborăm cu guvernul** , în pofida tuturor rezervelor .

Eu mă gândeam –îmi amintesc – că în câteva ședințe ,că sub această pălărie mare , vom putea apăra pozițiile pentru a facilita o bună plecare a populației evrești ,sau **mă gândeam că aceasta**

este o cale bună pentru o soluție -punerea la dispoziție a unei sume mari , și că , în principiu , ne-am dus să colaborăm cu guvernul.

Asasinarea lui Călinescu

" Cu timpul, Garda de Fier a câștigat din ce în ce mai mult teren .**Primul ministru a fost asasinat** Eu nu-mi aduc aminte dacă primul ministru a fost asasinat în 1938 sau 1939 . Asta-i tot ce-mi amintesc "

1-3 sept.'39.Declanșarea războiului

▫Ocuparea Poloniei

▫Asasinarea lui Armand Călinescu

28)Refugiați polonezi-evrei ,sprijiniți de org. sioniste din România , sept-oct.'39

("Semnalul" , an II, nr 499, 7 oct.'39 , pag.5)

/Acordare de certificate de emigrare în Palestina

"Executiva organizației sioniste din România a făcut demersuri **să se acorde refugiaților civili din Polonia certificate de emigrare legale în Palestina** .[...]

Certificatele de emigrare se acordă în mod gratuit .Refugiații polonezi evrei urmează să se prezinte cu acte suficiente de identitate la sediul Oficiilor palestinieni sau la secțiunile locale ale organizației sioniste , unde vor primi un număr de înregistrare [...]

Emigranții vor putea lua cu ei toată averea lor mobilă adusă din Polonia "

29)I.P.Prundeni : "Momentul Filderman " , 19 dec-'39

("Porunca Vremii" , 19 dec.'39 Cf. J.Ancel, *Documents* , vol 1, pag. 250)

[LD :acest art. în sine nu este o "revelație" , ceva neobișnuit .Neobișnuit este selectarea sa în vol. de documente al lui Jan Ancel, pentru a demonstra ce ?

Că "Porunca Vremii" era antisemită ?]

/Filderman:comunitatea evreilor din România , cea mai mare din Europa

Zilele trecute eminentul doctor talmudic spunea :<**A contribui pentru Palestina** , astăzi, când evreimea română a devenit , **prin dispariția comunității evreești din Polonia , cea mai importantă colectivitate din Europa** , e o elementară datorie cetățenească , omenească și evreească. Cine nu contribuie pentru Palestina face dovadă că nu este nici cetățean, nici om și nici evreu.>

"Atenție! În fruntea <cele mai importante comunități judaice din Europa > **se găsește un om periculos "**

***Notă :statistică :evreii din România 1939/1940**

[LD :este aproape imposibil de descurcat statistic adevărul despre :efectivul real al evreilor din România, emigranții de până în iul.'40, soarta lor în perioada cât au fost cuprinși în URSS și Ungaria , pina in iun.'41 , dispăruții în holocaust

Nici eu nu-mi propun să jonglez cu aceste statistici .Consider demersul speculativ și inutil .]

-România anului 1930 avea **756.930 evrei** (recensământ)

-România anului 1939 avea cea de-a **treia comunitate evreească ,ca mărime**, din Europa.

Unele estimări indicau cifre între 800.-**850.000**

-**Basarabia și nordul Bucovinei cedate Rusiei** , în 1940, conțineau cca **300.000 evrei**,

-Transilvania cedată ,Ungariei , cca 150.000 (o altă estimare –148.673 evrei)
-Dobrogea cedată bulgarilor – cca 1.000

Guv. Gh.Tătărescu –24 nov.39-iul.'40

30 a)28 nov.Gh.Tătărescu ,cuvântare radio-difuzată .

(Arh.MAE, Fond 71, vol 374, f.387 ; "Universul" , 30 nov.'39)

Înlesnirea unei emigrări metodice a elementului evreesc nebăștinaș

30 b)Din activitatea comunităților evrești ,ianuarie iunie-1940

(J.Ancel,*Documents....*, vol 1, p.353-379)

[LD: urmăresc să extrag cele mai semnificative informații despre evrei ,pentru **ultimele 6 luni trăite de ei în România Mare** Consider aceste documente mult mai importante decât mărturiile, memoriile și istoriile care s-au scris ulterior .]

a)9 ian.'40.Ședința Comitetului Executiv ,al UCE 9 ian.'40

Prezidează-Președ. Filderman

Prezenți : ILSternbach, Pascu Braunstein, Horia Carp, S.Colin, Iacob Cârdea, S.Goldfarb, dr.H.Ivainer, av.I.Kandel, dr.L.Mayersohn, Fr- Michelsohn, M.Sărățeanu , av. M.Weisman .

/Ajutorarea concentrațiilor

-**Filderman** :Comunitățile nu se ocupă de ajutorarea familiilor concentrațiilor , decât în calitatea lor de nevoiași. Dar nu-i suficient .Trebuie formate Comitete de doamne pentru a stânge fonduri pentru concentrații –evrei .Îmbrăcăminte groasă, ciorapi, mănuși , pulovăre pentru soldați.

În București s-a format un asemenea comitet , condus de d-na Zentler

-Sărățeanu :sunt Comitete de Cruce Roșie , din inițiativa prefectilor . La ele au colaborat și evrei

-Horia Carp :Este nevoie de fonduri mari .Să se facă comisii de domni , care să adune fonduri

-P.Braunstein:Bugetul prevede de la Comunități ,subvenții de 5 ori mai mari decât ale statului .

-Filderman:pentru acoperirea bugetului , să se creeze susținători ai UCE , cu cotizații .Cei ce dau 20.000 lei devin membri onorofici. El personal va da 12.000 lei (anunță și alții cât vor da)

Se votează bugetul

-Bugetul UCE pe 1940

Subvenții de la **64 de comunități** 984.600 lei

Șef –rabinul 420.000

Ajutor șef rabin, Secretar general, contabil, dactilogr, contencios, om de servicii,imprimare , presa

Total 1.192.000lei

-Buget extraordinar ptr. studenți

Cantină, cămine, școli profesionale : 1.000.000

-Depunerea candidaturilor ptr rabinat

-**Filderman**: a fost împreună cu L.Sternbach și F.Michelsohn în audiență la ministrul Cultelor , , **Ion Nistor**,comunicându-i doleanțele evrești. **Ministrul i-a primit cu bunăvoință**

/Comunitățile să subscrie la bonurile de înzestrare ale armatei

[LD era în ian.'40. Evreii-români vor împărtăși soarta poporului în mijlocul căruia trăiau . Celelate evenimente , atât pentru români cât și pentru evrei,nu vor reflecta decât situația anormală , absurdă , illogică , disperată , aberantă , în care se vor afla românii și ... evreii lor]

-**L.Sternbach**(9 ian.):propune tuturor comunit- din Capitală să subscrie la bonurile de înzestrare ale armatei Într-o altă ședință (21 ian) :

-**W.Filderman** : atrage atenția că subscrierea la bonurile de înzestrare a armatei este cea mai elementară și urgentă dintre datorii. **Fiecare evreu trebuie să subscrie maximum posibil**, conducerile Comunităților evrești să-și dea cel mai mare interes pentru aceasta , pentru că **"Cu cât țara va avea o armată mai bine înzestrată , cu atât dușmanul nu va avea curajul să ne atace "** (p. 360)=

b)4 febr.'40 .Congresul UCE

(J.Ancel, Documents... , vol. 1, pag.353-377)

[LD . candidați , cu prezentări biografice și bibliografice .Rapoarte despre ei ;
Notez doar unele informații, pentru a arăta normalitatea în care se desfășoară.)

[LD:remarc **absența evreilor din Transilvania , Bucovina și Basarabia.**

De altfel, și în buget sunt indicate 63 de comunități , lipsind cele din **Transilvania , Bucovina și Basarabia.**(Apare doar Rădăuți, dar s-ar putea să fie cel de pe Prut, nu din Bucovina)

La un moment dat , Axenfeld spune că atmosfera este încărcată cerând amânarea congresului.Ceialți nu sunt de acord]

Prezenți : Filderman, M.Leon , A.Bercovici (Constanța), Henry Grumberg (Brăila), IVSegal (Focșani),M.Zelțer-Sărățeanu, Căciularu (BUHuși), Fr.Michelsohn, D.Rosenkrantz , Jaques Braunstein , Horia Carp, I.Iacob (Iași), S.Goldgarb, ing.Șaraga (Ploești), dr.Tauber (Botoșani), Poplicher Herman (Hârlău), Wiesbein (Buzău), Solomon Drimer (Piatra Neamț) ș.aș.a (Delegații au avut reducere pe CFR)

În prezidiu, din partea ministerului Cultelor, Zenobie Pâclișanu(dir.general) și Anton Popa (dir.)

-Sunt prezente **59 comunități din cele 63 care compun Uniunea**

- 1.Deschiderea congresului
- 2 .Rugăciunea
- 3 Imnul regal
- 4.Cuvântare W .Filderman
5. Cuvântul ministrului Ion Nistor
- 6.Cuvântul candidaților la rabinat(cei 8)

▣Filderman –cuvântare

/Omagiu dinastiei regale

[LD:un atare atașament și crez patriotic ,atestă sentimentul apartenenței evreilor regățeni la patria comună,la statul român, ca cetățeni egali și loiali .Nici vorbă de emigrare ,nici vorbă de confruntare cu regimul .Acest lucru va conta și în viitor]

Adunați să alegem "**capul religios al Comunităților din Vechiul Regat**, într-un timp când popoarele cele mai mari ,în vestul și nordul Europei, în aer și pe pământ, pe apă și sub apă,se înfruntă într-o luptă ucigătoare ,ale căror ecouri răsună în urechile tuturor popoarelor și face să se cutremure fruntarele țării ",gândul nostru se îndreaptă către **MSRegele Carol II "reconstructorul ,înțeleptul și curajosul ocrotitor al Țării"**,pentru a-l asigura de dragostea noastră nețărmurită și de "**voința noastră neclintită de a apăra independența Patriei "**, așa cum strămoșii, bunicii și părinții noștri , așa cum înși-ne, "am apărât-o dealungul veacurilor în frământata istorie a Țărilor Române, sub comanda lui **Mihai Viteazul** , precursorul, **Regele Carol I** întemeietorul și a regelui **Ferdinand I** ,întregitorul"

/Împrumutul de înzestrare a armatei

"De aceea ,în ziua următoare publicării *Decretului-lege* privitor la bonurile pentru înzestrarea armatei , s-a scos o ediție specială a "*Curierului Israelit*" ,pentru ca **chemarea la datorie a întregii suflări evrești** din țara noastră să nu întârzie o clipă "

Își declară satisfacția că Comitetul evreesc și-au făcut datoria .

Dar consideră că nu trebuie să rămână evreu fără să-și facă această datorie .

"Bogat sau sărac, bărbat sau femeie , oricine câștigă, oricât câștigă, trebuie să subscrie ; cei săraci , cel puțin câștigul sau venit lor pe o lună ;cei mai înstăriți ,cu atât mai mult cu cât

veniturile lor le îngăduie "

Ce înseamnă a da țării venitul pe o lună , când **alții stau de pază de luni de zile** ,abandonând soție și copii și **când flagelul războiului ne amenință pe toți cu distrugerea totală ?**

El a pledat apoi de datoria de a confecționa îmbrăcăminte pentru ostași, iar comitetele de doamne să ajute și familiile celor rămași.

/Lacunele legii revizuirii cetățeniei

[LD:Se simte la Filderman o mare îngrijorare pentru soarta evreilor, pe care o leagă de soarta României. Vorbește echilibrat ,cu responsabilitate ,cu moderație, cu prudență chiar.]

Au rămas **fără cetățenie veterani,invalidi și văduve de război.**

Dărilor pe care trebuie să le plătească ca "cetățeni străini" cei respinși la revizuire sunt grele.

Dar-spune el-"**noi să ne păstrăm credințele, să ne reținem nemulțumirile și să lucrăm loialtă pentru ca România să trăiască "**

/Elogiul rabinului Niemirower

În țară și peste graniță , în Parlament și în organizațiile evreești,în sinagogă și în viața obișnuită, **a fost un reprezentant demn al evreimii , un om drept.**

/Alegerea șef-rabinului din Vechiul Regat

Uniunea Comunităților Evreești din Vechiul Regat ,își alege prim-rabinul.

▪Pagină nouă în viața cultului mozaic

(Din Raportul comisiei bugetare)

Până acum am avut un șef-rabin ,pe întâiul șef –rabin din Vechiul Regat ,

Această demnitate a fost reprezentată cu multă strălucire de strălucitoarea personalitate a regretatului **Jacob Niemirower** ,care a fost stingherit pentru că nu a avut la dispoziție o instituție a Cultului .

-Șef-rabinul =instituție directivă

Acum, **cultul nostru va trebui să reprezinte interesele întregii obști evreești .**

Șef-rabinul trebuie să capete **prestigiu și un așezământ** real, pe o bază serioasă și sigură de existență.El va fi instituția directivă în viața obștească a cultului , în legăturile cu autoritățile Statului .Organizat pe baze noi, cultul nostru va trebui să stea în slujba marilor probleme , în vremurile de acum. Să nu precupețim o cotribuție menită **să ridice cultul nostru** la înălțimea misiunii pe care **legea i-o recunoaște ,la fel ca și celorlalte culte minoritare .**

▪Dr.Alexandru Șafran , cuvântare la alegerea ca rabin

***dr.Al Șafran –Bacău.**

N. în sept 1910 .(unde ?) **Are 29 de ani** . Căsătorit .Examen de tentamen.

Dr în filozofie , Univerisitatea din Viena.Rabin din 1934 .(p. 356)

[LD: nu are încă 30 de ani ; a primit inițial 66 de voturi , și a fost nevoie de turul doi (competiție cu dr.M.**Halevy** care promise 50 de voturi și care era de 40 de ani, doctor în filozofie și diplomat în arheologie , absolvent al școlii rabinice din Franța) Un discurs patriotic, avântat ,loial, terminat cu "Trăiască România mare " După câteva zile, Șafran este declarat senator de drept.]

Este emoționat , își dă seama de răspundere. Gândul cel mai curat i se îndreaptă către Carol II – roagă Pronia să-l ocrotească - ,către voevodul Mihai , nădejdea viitorului țării.â

Tinerețea lui îi dă vigoare pentru muncă,**Thora** îl călăuzește cu înțelepciunea ei străveche.

Cu devotament și cu credință , strigă Trăiască MSRegele Carol II , Trăiască Mihai, voevod de Alba Iulia, Trăiască viteaza armată română ! Trăiască România Mare " Se va strădui să se ridice la înălțimea lui Niemirower .

c)febr.-mai.'40.Din activitatea UCE din Vechiul Regat

(Cf. Jean Ancel, Documents.... vol 1, pag. 380-397)

▣ **Ordinul de interzicere a străngerii de fonduri de către org. sioniste ,12 febr.'40**

Memoriu către ministr. de Interne ,M.Ghelmegeanu, semnat de **Filderman** (președ.) și **H.Carp** (secretar general)al UCE. (p.380)

Prin ordinul nr. 4715 din 18 ian.'40,**s-a interzis strângerea de fonduri de către org. sioniste . UCE roagă să se revină asupra acestui ordin** , asigurând că "**Consiliul Superior al organizațiilor Sioniste** "(Poa Nan, nr. 7) **nu a întreprins , nu va întreprinde și nu va tolera nimic împotriva legilor țării și siguranței Statului , și nu se ocupă decât de emigrările legale în Palestina** , pe bază de **certIFICATE eliberate de Legația engleză.**

***Jewish Agency=organiz.reconstrucției Palestinei**

Printr-o convenție internațională (pe care a semnat-o și România)s-a constituit organizația "**Jewish Agency** " , **compusă din sioniști și nesioniști , cu scopul de a ajuta la reconstrucția Palestinei** .Acțiunea nu este potrivnică României, **dimpotrivă, absoarbe o parte din evreii din România .**

/Anularea ordinului , 18 febr.

Referatul lui **Filderman** prezentat în CEx.,privind audiența la **ministru Ghelmegeanu** (p.381) A obținut , cu acel prilej,**revenirea asupra deciziei luate de Ministerul de Interne** pentru oprirea colectelor pentru "**Keren Hayessod**" și "**Keren Kayemeth**" .

/Acțiuni și "probleme" la UCE

-**Ajutoarea refugiaților evrei** (străini) aflați în portul Sulina, pentru a pleca spre Palestina ;
-Trimitere de azime evreilor din țările în care nu primesc făină De acord cu "Joint" și cu Uniunile Comunităților din Ardeal, s-a inițiat și aprobat **trimiterea de azimă evreilor din Polonia,Cehia , Germania** ,prin Crucea Roșie (13 martie)
-Ajutorarea unor evrei pământeni să-și obțină cetățenia
-Ministrul înzestrării armatei (Vict.Slăvescu) a mulțumit Comunității pentru contribuție.
-Al-Șafran devine Senator (3 martie)
- Uniunea Mondială a Tineretului Evreu –"Brit Trumpeldor"- I-a invitat pe Șafran la comemorare .
Invitația a fost refuzată deoarece oficiosul noii organizații de tineret "**Cuvântul evreesc** " ,**a atacat pe Niemirower, îl atacă pe Filderman, Șafran, UCE**
-Ministrul Sănătății (Gh.Marinescu) I-a primit pe Filderman în audiență. În urma explicațiilor , viitorii **medici evrei nu vor fi împiedicați să se înscrie în Colegiu Medicilor**, iar cei înscrși **nu vor putea fi excluși** (ca în cazul avocaților , unde nu s-a putut) (10 apr.)

d)apr.-mai'40.Demersuri pentru colaborarea Comunităților pe țară

(J.Ancel, op cit , loc cit, p.388-389)

[LD: nu cunosc **parcursul acestor relații de la 1918 până în 1940.Rezultă că acest lucru nu se reușise și că după începutul războiului ,în primăvara anului'40,aceste demersuri se întetesc Ancel publică un Statut al **Federației Comunităților** , dar este nedatat și și pare a fi din '42 sau '41. Eu îl preiau ca informație neclară]**

▣**10 apr.'40.Reprezentanță a evreilor din România?**

Filderman spune că a primit o Adresă din partea d-lui Kramer de la Cernăuți care este de părere **să se instituie o Reprezentanță a evreilor** din România
Filderman socotește că **acum** nu e momentul...

Există **Federația Uniunilor** de Comunități ,care s-a adresat Comunităților să trimită propuneri la **Regulamentul legii cultelor** care s-a votat la **Congresul Comunităților** din 1932.
El crede că în mai s-ar putea convoca **Uniunile de Comunități** , pentru a dezbate Regulamentul

▣**14 mai.'40 Regulamentul Federației Uniunilor de Comunități Evrești din România**

(J.Ancel, op, cit , f. 396-405)

Votat în ședința Federației de Comunități din țară, la 14 mai 1940
Cap I Despre comunitate

/Riturile cultului mozaic :

- Occidental (unitar)
- Ortodox
- Spaniol-sefard

/Organizația de bază :Comunitatea

(aprobată de Ministerul Cultelor , ca persoană juridică)

Pentru **fiecare rit** nu se poate organiza decât câte o comunitate în fiecare localitate .

- 1) Ritul ortodox este constituit independent ,în Transilvania și Banat
- 2) Ritul occidental (unitar) este constituit în toată țara
- 3.Ritul spaniol-sefard în localitățile cu israeliți de acest rit .

Art.10."Comunitățile neologe și statu-quo ante " din Ardeal și Banat vor lua numele de "Comunitate occidentală" (unitară)

/Art.31.Marile sărbători

Roș Cașana (2 zile);Iom Kipur (1zi jumătate) ;Sucoth(primele și ultimile 2 zile) Pesvach-păștele(primele și ultimele zile); Sevuoth (2 zile)

În aceste zile **funcționarii de stat , ofițerii, soldații , școlarii din școlile publice, etc , au dreptul să suspende lucrul**

Art.36.

Sunt dispensați de serviciul militar activ, rabinii angajați de Comunități sau sinagogi, cf. legii

mai '40 ?Statutul Federațiilor Uniunilor de Comunități Evrești

(J.Ancel, op, cit , f.388-)

[LD: ori este greșită datarea , ori acest statut s-a elaborat după pierderea teritoriilor din 1940 , deoarece lipsesc :Basarabia, Bucovina de nord ,și nord-vestul Transilvaniei
Ancel îl plasează la 1940 , dar eu cred că acest Statut nu s-a votat deoarece nici Congres nu a fost convocat .De altfel,art. 42 prevede explicit că **organismele UCE din Vechiul Regat , aflate în funcțiune la 17 dec'41, conduc lucrările Federației , arată clar că această federație nu a apucat să se organizeze.**

'41,

Art.1.Denumirea :UCEvr.R = organizație unitară

Art.2.Membrii: Toate Uniunile de Comunități evrești din țară

Art.3. Fac parte din UCER:

-Uniunea Comunităților Evrești din Vechiul Regat

- " " " de rit sefard.

- " " " neologice din Ardeal și Banat

- " " " Bucovina de sud [LD: dar cea din nord ?]

-Biroul ortodox din Turda

Art.5 Sediul :BUcurești

Art.6 .Scopul

a) De a reprezenta și apăra interesele evreilor din țară, în cadrul legilor existente

b) De a crea această organizație

c)de a sprijini și asigura dezvoltarea instituțiilor aparținând cultului mozaic

Art.8.Congresul

Art.14.Comitetul Central

Art. 20.Comitet Executiv

Art.31.Președinte

Art.34.Sfatul general rabinic

Art.42.Până la convocarea Congresului , CC și C.Ex. al Uniunii Comunităților Evrești din Vechiul Regat , aflat în funcțiune la 17 dec.1941, va conduce lucrările Federației

23 mai '40. Isaac Peltz către Filderman

(J. Ancel, op cit , loc cit , p.406)

"Îți scriu așa pentru că realmente te respect mult și te iubesc mult. Sunt , în istoricul vieții mele intelectuale și sufletești , oameni pe care-i stimez , dar nu-i iubesc , și alții pe care-i iubesc , dar nu-i stimez . Indiferent de rezultatul acestui demers pe care-l fac pe lângă d-ta , chiar dacă nu te-aș mai vedea vreodată , respectul și afecțiunea pe care le am pentru personalitatea d-tale , le voi profesa și mărturisi până la moarte .

Am ținut să fac introducerea asta scurtă ca să nu crezi că exprim un omagiu convențional , ci ca să te conving că tot ce scriu este expresia integrală a ceea ce cred și simt .

Știu că timpul d-tale este prețios și prețuit . Dar mai știu că d-ta , intelectual , și mai ales scriitor , ai toate posibilitățile a sesiza exact motivul decisiv al intervenției de față "

/Strămtorarea materială a scriitorului

"Nu mă mir că **opulența imbecilă a unui Micu Zentler** sau **infatuarea comică a unui Blumenfeld**, îi împiedică să vadă și să priceapă **drama celui mai reprezentativ scriitor epic pe care l-au dat evreii literelor române**; nu mă mir că n-am priză la toți cămătarii și proștii gravi

care pun , mai presus de toate , bunurile materiale ; adânc convins că acolo nici o ușă nu mi se deschide , n-am ce face : bat la ușa , singura ușă , deschisă mie : la ușa dr Filderman.

Cu riscul de a mi se tăia singura cale de apel , cu riscul de a încerca ultima desamăgire , mă adresez , din nou , spiritului d-tale lucid și inimii d-tale comprehensive cu următoarea rugămintă : **am nevoie de 30.000 de lei, acum, îndată, momentan** , și apelez la d-ta să faci ce știi și unde știi ca să-i am !

E de la sine înțeles că **sunt gata să lucrez** , în schimb , **ca un funcționar activ**, fie la Comunitate , fie la "Curierul israelit" , fie la "Uniunea Comunităților " Nu o subvenție. Vreau să fiu util obștei – să mă achit ,adică , de această sumă , care mi.e de rapidă trebuință. Mi s-ar putea , eventual , scădea în rate lunare , suma , din viitorul salariu .

Dacă d-ta vei găsi o altă soluție , o priesc. Esențial e s-o găsești – dacă vrei și dacă crezi că merit încă o dată sprijinul d-tale - repede !

Aș fi fericit dacă istoricul de mâine va consemna faptul că nici odată Peltz n-a apelat zadarnic la politicul , la cărturarul , la omul de creație care este dr.W-Filderman.

Sunt , mereu , al d-tale devotat nețărmurit , I.Peltz
